

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

Ρυθμίσεις για τη δέσμευση, χρήση, μεταφορά και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα - Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2000/60/ΕΚ, 2001/80/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ, 2006/12/ΕΚ και 2008/1/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) 1013/2006 (L 140)

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από την αρμόδια Διарκή Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου, διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) Μέρη (Α΄-Δ΄), αποτελείται από εβδομήντα επτά (77) άρθρα και έξι (6) Παραρτήματα (I-VI) και αφορά, ιδίως, τη δέσμευση, τη χρήση, τη μεταφορά και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), τη ρύθμιση και την οργάνωση της αγοράς υδρογόνου, και την ενίσχυση της αγοράς ενέργειας.

B. Το Μέρος Α΄, το οποίο διαρθρώνεται σε επτά (7) Κεφάλαια (Α΄-Ζ΄) και σαράντα τρία (43) άρθρα (1-43), περιλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν τη δέσμευση, τη χρήση, τη μεταφορά και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα με την ενσωμάτωση ρυθμίσεων της Οδηγίας 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. Σημειώνεται ότι η πρώτη ενσωμάτωση της εν λόγω Οδηγίας έγινε με την κοινή υπουργική απόφαση Η.Π. 48416/2037/Ε.103 (ΦΕΚ Β΄ 2516/07.11.2011) «Μέ-

τρα και όροι για την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς -Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 29457/1511/2005 (Β' 992) κοινής υπουργικής απόφασης, του Π.Δ. 51/2007 (Α' 54) και του Π.Δ. 148/2009 (Α' 190), σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2009/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2009 "σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 200/60/ΕΚ, 2001/80/ΕΚ, 2004/35/ΕΚ και 2008/1/ΕΚ και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006", η οποία καταργείται διά του παρόντος (βλ. άρθρο 43 του νομοσχεδίου).

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 96), «[μ]ε τις προτεινόμενες ρυθμίσεις του Μέρους Α' επιχειρούνται ο εκσυγχρονισμός, η συμπλήρωση και η αποκατάσταση κενών ή ερμηνευτικών και εφαρμοστικών δυσχερειών της ισχύουσας νομοθεσίας όσον αφορά την εξερεύνηση, τη δέσμευση, τη χρήση, τη μεταφορά και την αποθήκευση CO₂». Όπως αναφέρεται στην Αιτιολογική Έκθεση, διά του παρόντος επιχειρείται, επίσης, η ενίσχυση της συμβολής της χώρας μας στην αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, ιδίως δε στην απανθρακοποίηση της βιομηχανίας (Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 91).

Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 1-4) καθορίζονται ο σκοπός και το αντικείμενο του Μέρους Α' του νομοσχεδίου (άρθρο 1) και το πεδίο εφαρμογής του (άρθρο 2 της Οδηγίας) (άρθρο 2), τίθενται ορισμοί για την εφαρμογή του, στους οποίους περιλαμβάνεται και το σύνολο των ορισμών του άρθρου 3 της Οδηγίας (άρθρο 3), και ορίζεται η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων και Ενεργειακών Πόρων (Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π.) ως αρμόδια αρχή CCS (Carbon Capture and Storage) για την εφαρμογή του παρόντος, η οποία επιφορτίζεται με κρίσιμες αρμοδιότητες ως προς την αλυσίδα χρήσης, δέσμευσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂, (άρθρο 23 της Οδηγίας) (άρθρο 4). Αντικείμενο του Μέρους Α' είναι η θέσπιση ενός ολοκληρωμένου, επικαιροποιημένου και συνεκτικού πλαισίου κανόνων για την περιβαλλοντικώς ασφαλή δέσμευση, χρήση, μεταφορά, υγροποίηση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα («CO₂») σε γεωλογικούς σχηματισμούς. Οι δραστηριότητες της μεταφοράς, υγροποίησης και αποθήκευσης CO₂ οι οποίες ασκούνται εντός της ελληνικής επικράτειας, χαρακτηρίζονται ως κοινής ωφέλειας και τελούν υπό την εποπτεία του κράτους (άρθρο 1 παρ. 2). Επίσης, ορίζεται ότι κατά τη διαδικασία της δέσμευσης, χρήσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂, το CO₂ αποτελεί προϊόν υπό τους όρους που τίθενται στο παρόν, και δεν συνιστά απόβλητο υπό την έννοια του άρθρου 3 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της

19.11.2008, για τα απόβλητα. Περαιτέρω, μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι είναι επιτρεπτή η γεωλογική αποθήκευση CO₂ σε υφάλμυρους υπόγειους υδροφορείς (άρθρο 2 παρ. 3), ρύθμιση η οποία δεν περιλαμβάνεται ρητά στις διατάξεις της υπό ενσωμάτωση Οδηγίας περί του πεδίου εφαρμογής της (άρθρο 2 της Οδηγίας).

Στο Κεφάλαιο Β' (άρθρα 5-7) ορίζεται ότι οι διαδικασίες δέσμευσης, χρήσης και μεταφοράς διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) υπάγονται σε καθεστώς προηγούμενης αδειοδότησης. Συγκεκριμένα, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι η δέσμευση (άρθρο 5), η χρήση (άρθρο 6) και η μεταφορά (άρθρο 7) διοξειδίου του άνθρακα επιτρέπεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία έχει χορηγηθεί η σχετική κατά περίπτωση άδεια, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους και την οριζόμενη διαδικασία. Σημειώνεται ότι για τη χορήγηση άδειας δέσμευσης και άδειας μεταφοράς CO₂ προηγείται εισήγηση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., ως αρμόδιας αρχής CCS.

Στο Κεφάλαιο Γ' (άρθρα 8-23) ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία εξερεύνησης και αποθήκευσης CO₂. Ειδικότερα, μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι η αρμοδιότητα εξερεύνησης και αποθήκευσης CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος, ανήκει αποκλειστικά στο Ελληνικό Δημόσιο, και αποσκοπεί στη μόνιμη απομόνωση του CO₂ για την αποφυγή κινδύνων και αρνητικών παρενεργειών στο περιβάλλον και στη δημόσια υγεία (άρθρο 8). Στο άρθρο 9 καθορίζεται η διαδικασία βάσει της οποίας προσδιορίζονται οι περιοχές εντός των οποίων δύνανται να χωροθετηθούν δυνητικοί τόποι αποθήκευσης, καθώς και η διαδικασία χωροθέτησής τους, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν έγκρισης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και εισήγησης της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. Ένας δυνητικός τόπος αποθήκευσης χωροθετείται, με απόφαση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., εάν, υπό τις προτεινόμενες προϋποθέσεις χρήσης, δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαρροής, ούτε σημαντικός κίνδυνος για το περιβάλλον ή τη δημόσια υγεία, ούτε τίθεται ζήτημα εθνικής ασφάλειας (βλ. άρθρο 40 παρ. 3 περ. α) και β) του νομοσχεδίου) (άρθρο 4 της Οδηγίας). Περαιτέρω, στα άρθρα 10 και 11 του νομοσχεδίου (άρθρο 5 της Οδηγίας) εισάγονται ρυθμίσεις που αφορούν τη διαδικασία χορήγησης, από την Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., άδειας εξερεύνησης ενός δυνητικού τόπου αποθήκευσης CO₂ σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων, κατόπιν διακήρυξης διεθνούς διαγωνιστικής διαδικασίας, και ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τους όρους και τις προϋποθέσεις συμμετοχής σε αυτήν, καθώς και τα ελάχιστα κριτήρια επιλογής των ενδιαφερομένων. Η διάρκεια ισχύος της άδειας εξερεύνησης δεν δύναται να υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη (άρθρο 10). Στη συνέχεια, στο άρθρο 11, προβλέπεται η δυ-

νατότητα παράτασης της ισχύος της ως άνω άδειας έως τα οκτώ (8) έτη, και η δυνατότητα μεταβίβασής της, εντός της διάρκειας ισχύος της, ή ανάκλησής της με απόφαση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 5 της Οδηγίας). Στο άρθρο 12 προβλέπεται ότι η εκμετάλλευση ενός τόπου αποθήκευσης επιτρέπεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν λάβει άδεια αποθήκευσης, και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι ο φορέας εξερεύνησης ενός δυνητικού τόπου αποθήκευσης έχει προτεραιότητα για τη λήψη άδειας αποθήκευσης για τον τόπο αυτό, υπό τις οριζόμενες προϋποθέσεις, και καθορίζονται οι όροι που πρέπει να πληρούνται σωρευτικά για την έκδοση της άδειας. Ακόμη, ορίζεται η καταβολή ειδικού τέλους από τον κάτοχο άδειας αποθήκευσης, το οποίο αποδίδεται στους δικαιούχους Ο.Τ.Α. α' βαθμού και διατίθεται προς όφελος των τοπικών κοινωνιών. Τέλος, εισάγονται ρυθμίσεις που αφορούν την περίπτωση που η χωρητικότητα του τόπου αποθήκευσης αποδειχθεί μεγαλύτερη από εκείνη η οποία καλύπτεται από την υποβληθείσα αίτηση. Εάν οι σχετικές μελέτες επιβεβαιώσουν τη δυνατότητα αξιοποίησης της πρόσθετης χωρητικότητας, το αρμόδιο διοικητικό όργανο μπορεί να χορηγήσει άδεια, σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις. Στην περίπτωση μη ανταπόκρισης του φορέα εκμετάλλευσης, προβλέπεται η δυνατότητα διεξαγωγής διεθνούς ανοικτής διαγωνιστικής διαδικασίας για τη χρηματοδότηση ή και την κατασκευή των αναγκαίων έργων από τρίτο, καθώς και η δυνατότητα της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να αποφασίσει την επιβολή ποινικής ρήτρας για κάθε μήνα καθυστέρησης, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα. (άρθρα 6 παρ. 3 και 7, 8 και 9 της Οδηγίας). Περαιτέρω, στο άρθρο 13 προβλέπεται διαδικασία έκδοσης άδειας αποθήκευσης από το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν προκήρυξης διεθνούς ανοικτής διαγωνιστικής διαδικασίας, εάν ο φορέας εξερεύνησης χάσει την προτεραιότητά του ως προς τον τόπο αποθήκευσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 6 παρ. 2 της Οδηγίας). Η Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις αιτήσεις για χορήγηση άδειας αποθήκευσης, τα σχέδια αδειών αποθήκευσης, καθώς και τις χορηγηθείσες άδειες. Η Επιτροπή παρέχει μη δεσμευτική γνώμη επί των ως άνω σχεδίων, ενώ κάθε απόκλιση της άδειας από τη γνώμη της Επιτροπής πρέπει να αιτιολογείται (άρθρο 10 της Οδηγίας) (άρθρο 14). Στο άρθρο 15 ρυθμίζονται η διαδικασία και οι όροι τροποποίησης και μεταβίβασης των αδειών αποθήκευσης, καθώς και οι προϋποθέσεις συμμετοχής νέων μετόχων στο μετοχικό κεφάλαιο του φορέα εκμετάλλευσης. Για τις τροποποιήσεις των όρων εκμετάλλευσης του τόπου αποθήκευσης απαιτείται η υποβολή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, σύμφωνα με τον

ν. 4014/2011. Αν εκδοθεί νέα Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.) ή τροποποιηθεί η ισχύουσα, ο φορέας εκμετάλλευσης την κοινοποιεί στην Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., η οποία εισηγείται στο αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας ως προς το εάν απαιτείται η έκδοση νέας άδειας αποθήκευσης ή η τροποποίηση της ισχύουσας άδειας. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 11 παρ. 2 της Οδηγίας (ρύθμιση η οποία δεν ενσωματώνεται στο παρόν), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην πραγματοποιούνται ουσιαστικές μεταβολές χωρίς να έχει εκδοθεί νέα ή ενημερωμένη άδεια αποθήκευσης, σύμφωνα με την Οδηγία (άρθρο 11 της Οδηγίας) (άρθρο 15). Στη συνέχεια, ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τη διάρκεια της άδειας αποθήκευσης, η οποία δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των είκοσι πέντε (25) ετών ούτε μικρότερη των είκοσι (20) ετών από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η εν λόγω άδεια ανανεώνεται ανά πενταετία, σύμφωνα με την οριζόμενη διαδικασία. Επίσης, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τους όρους και τη διαδικασία ανάκλησής της. Σε περίπτωση ανάκλησης άδειας αποθήκευσης, ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας δύναται να προκηρύξει διεθνή ανοικτή διαγωνιστική διαδικασία για τη χορήγηση άδειας αποθήκευσης στον συγκεκριμένο τόπο, ενώ, μέχρι την έκδοση νέας άδειας, το αρμόδιο Υπουργείο αναλαμβάνει προσωρινά όλες τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την έγχυση CO₂, την παρακολούθηση και την εφαρμογή διορθωτικών μέτρων, καθώς και τη λήψη προληπτικών ή επανορθωτικών μέτρων σε περίπτωση που απειλείται ή έχει επέλθει ήδη περιβαλλοντική ζημία (άρθρο 11 παρ. 3 και 4 της Οδηγίας) (άρθρο 16). Ακολούθως, καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία αποδοχής ρεύματος CO₂, και θεσπίζονται υποχρεώσεις του φορέα εκμετάλλευσης για την ανάλυση της σύνθεσης των ρευμάτων CO₂ και την τήρηση μητρώου της ποσότητας και της σύνθεσής τους, καθώς και για τη χορήγηση πιστοποιητικού αποθήκευσης στους μεταφορείς CO₂ (άρθρο 12 της Οδηγίας) (άρθρο 17). Επίσης, ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με την παρακολούθηση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων αποθήκευσης CO₂. Συγκεκριμένα, θεσπίζεται υποχρέωση του φορέα εκμετάλλευσης να εκπονεί και να εφαρμόζει εγκεκριμένο σχέδιο παρακολούθησης το οποίο υποβάλλεται στην Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. προς έγκριση και επικαιροποιείται ανά πενταετία (άρθρο 13 της Οδηγίας) (άρθρο 18). Περαιτέρω, θεσπίζεται υποχρέωση των φορέων που συμμετέχουν στα στάδια της δέσμευσης, της μεταφοράς και της αποθήκευσης CO₂ να υποβάλλουν, κάθε έτος, προς την Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. και το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εκθέσεις σχετικά με την παρακολούθηση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων, τη μεταφορά και τη δέσμευση CO₂ που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς, και καθορίζεται το περιεχόμενό τους

(άρθρο 14 της Οδηγίας) (άρθρο 19). Στο άρθρο 20 προβλέπεται ότι η Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., σε συνεργασία με την κατά περίπτωση αρμόδια υπηρεσία για τη διεξαγωγή περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, οργανώνει και συντονίζει σύστημα τακτικών και έκτακτων επιθεωρήσεων των συγκροτημάτων αποθήκευσης, με σκοπό τον έλεγχο και τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις του παρόντος, καθώς και την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. Μεταξύ άλλων, ορίζονται τα όργανα που διεξάγουν τις επιθεωρήσεις, η συχνότητα διεξαγωγής τους, οι περιπτώσεις διεξαγωγής έκτακτων ελέγχων και οι σχετικές διαδικασίες (άρθρο 15 της Οδηγίας). Το άρθρο 21 αφορά τη λήψη μέτρων σε περιπτώσεις διαρροών ή σημαντικών ανωμαλιών ή σε περιπτώσεις που υφίσταται σχετικός κίνδυνος. Ο φορέας εκμετάλλευσης ενημερώνει άμεσα την Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. και λαμβάνει χωρίς καθυστέρηση τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα. Η αρμόδια αρχή μπορεί να απαιτήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης να λάβει τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα, τα οποία μπορεί να είναι πρόσθετα ή διαφορετικά από εκείνα που ορίζονται στο σχέδιο διορθωτικών μέτρων (βλ. Παράρτημα ΙΙΙ). Σε περίπτωση που φορέας εκμετάλλευσης δεν λάβει τα ως άνω μέτρα, η Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. δύναται να λαμβάνει η ίδια τα αναγκαία ή τα πρόσθετα διορθωτικά μέτρα, κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 16 της Οδηγίας). Με τις διατάξεις του άρθρου 22 ορίζονται οι περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να κλείσει ένας τόπος αποθήκευσης CO₂, και θεσπίζονται οι υποχρεώσεις του φορέα εκμετάλλευσης και της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. κατά το κλείσιμο και κατά την περίοδο μετά το κλείσιμο του τόπου αποθήκευσης (άρθρο 17 της Οδηγίας). Τέλος, στο άρθρο 23 καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και οι συνέπειες της μεταβίβασης της ευθύνης για τον τόπο αποθήκευσης CO₂ από τον φορέα εκμετάλλευσης στην Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., μετά το κλείσιμό του. Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η υποχρέωση του φορέα εκμετάλλευσης να υποβάλλει τεκμηριωμένη έκθεση στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και στην Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., η οποία πιστοποιεί ότι το αποθηκευμένο CO₂ διατηρείται πλήρως και μόνιμως απομονωμένο, καθώς και η υποχρέωση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να συντάσσει σχέδιο εγκριτικής απόφασης για τη μεταβίβαση σε αυτήν της ευθύνης του τόπου αποθήκευσης, το οποίο υποβάλλει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας προς έγκριση, και να κοινοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την έκθεση του φορέα εκμετάλλευσης, τα σχέδια αποφάσεων και κάθε άλλο σχετικό στοιχείο, επί των οποίων η Επιτροπή εκφράζει μη δεσμευτική γνώμη (άρθρο 18 της Οδηγίας).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 24-27) καθορίζονται ειδικές υποχρεώσεις των ενδιαφερομένων και των φορέων εκμετάλλευσης, και ρυθ-

μίζονται ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση των δυνητικών χρηστών στα δίκτυα μεταφοράς και στους τόπους αποθήκευσης. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 24 προβλέπεται η καταβολή παραβόλου συμμετοχής κατά την υποβολή αιτήσεων για την έκδοση άδειας εξερεύνησης, καθώς και χρηματικής εγγύησης καλής εκτέλεσης της άδειας εξερεύνησης και της άδειας αποθήκευσης υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, κατά τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 19 της Οδηγίας). Με τις διατάξεις του άρθρου 25 θεσπίζεται υποχρέωση του φορέα της άδειας εξερεύνησης και του φορέα της άδειας αποθήκευσης να προσκομίζουν ασφαλιστήριο συμβόλαιο πριν από την έναρξη των σχετικών εργασιών, και καθορίζεται το περιεχόμενό του. Επίσης, με τις διατάξεις του άρθρου 26 θεσπίζεται χρηματοδοτικός μηχανισμός, σύμφωνα με τον οποίο ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται, πριν από τη μεταβίβαση της ευθύνης για τον τόπο αποθήκευσης, να καταβάλλει χρηματοδοτική συνεισφορά στον ειδικό λογαριασμό CCS του άρθρου 39 του νομοσχεδίου, η οποία καθορίζεται για κάθε έργο και καλύπτει τουλάχιστον τις αναμενόμενες δαπάνες παρακολούθησης επί τριάντα (30) έτη, και ρυθμίζεται ο τρόπος υπολογισμού της και σχετικά ζητήματα (άρθρο 20 της Οδηγίας). Τέλος, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την πρόσβαση των δυνητικών χρηστών στα δίκτυα μεταφοράς και στους τόπους αποθήκευσης, η οποία μπορεί να γίνεται είτε με ρυθμιζόμενο τρόπο, βάσει του Κώδικα Κατανομής Χωρητικότητας ενός Τόπου Αποθήκευσης, είτε με δημόσιες διεθνείς διαγωνιστικές διαδικασίες, βάσει των αρχών της αμεροληψίας, της διαφάνειας και της δίκαιης και ανοικτής πρόσβασης. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι οι συμβάσεις του φορέα εκμετάλλευσης με τους δικαιούχους χρήστες στην περίπτωση ρυθμιζόμενης πρόσβασης έχουν διάρκεια τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ετών, περιέχουν ποινική ρήτρα υποχρεωτικής έκχυσης (store or pay) και διασφαλίζουν ότι η μη χρησιμοποιηθείσα χωρητικότητα επιστρέφει στον φορέα εκμετάλλευσης για να τη διαθέσει αυτός σε άλλους δυνητικούς χρήστες, ενώ οι συμβάσεις που συνάπτονται με τους επιτυγχόντες προσφέροντες έχουν διάρκεια τουλάχιστον πέντε (5) ετών. Επίσης, ορίζεται ότι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις συμβάσεις μπορούν να μεταβιβασθούν σε τρίτο σύμφωνα με τον Κώδικα Κατανομής Χωρητικότητας κάθε τόπου αποθήκευσης ο οποίος εκδίδεται με απόφαση της Ρ.Α.Α.Ε.Υ., σύμφωνα με το άρθρο 40 παρ. 10. περ. β) του νομοσχεδίου (άρθρο 21 της Οδηγίας) (άρθρο 27).

Στο Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 28-34), μεταξύ άλλων, προβλέπεται η σύσταση στη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. Επιτροπής Διακανονισμού για την Πρόσβαση σε Δίκτυα Μεταφοράς και σε Τόπους Αποθήκευσης CO₂ (Επιτροπή Διακανονισμού) ως εξωδικαστικό όργανο για την ταχεία επίλυση διαφορών που αφορούν την

πρόσβαση σε δίκτυα μεταφοράς και σε τόπους αποθήκευσης, και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη συγκρότηση, τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας της (άρθρο 22 της Οδηγίας) (άρθρο 28). Περαιτέρω, ρυθμίζονται ζητήματα διασυνοριακής συνεργασίας της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. με τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων συνεργαζόμενων χωρών, σε περιπτώσεις διασυνοριακής μεταφοράς CO₂ και διασυνοριακών τόπων ή συγκροτημάτων αποθήκευσης (άρθρο 24 της Οδηγίας) (άρθρο 29). Ακόμη, θεσπίζεται υποχρέωση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να καταρτίζει και να τηρεί μητρώα τα οποία περιέχουν τις αιτήσεις αδειών και τις χορηγηθείσες άδειες εξερεύνησης και αποθήκευσης, μητρώο και ψηφιακή βάση δεδομένων των τόπων αποθήκευσης οι οποίοι έχουν κλείσει, καθώς και Κεντρικό Ψηφιακό Μητρώο Πιστοποιητικών CO₂, στο οποίο καταχωρίζονται τα πιστοποιητικά δέσμευσης, χρήσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂ (άρθρο 25 της Οδηγίας) (άρθρο 30). Επίσης, θεσπίζεται υποχρέωση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να παρέχει στο κοινό πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με την αποθήκευση CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς, σύμφωνα με το εθνικό θεσμικό πλαίσιο για τη διαφάνεια και τη δημόσια πληροφόρηση, και την προστασία του εμπορικού και επιχειρηματικού απορρήτου και των ευαίσθητων, εμπιστευτικών και διαβαθμισμένων πληροφοριών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη. Επίσης προβλέπεται ότι ο Υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της αρμόδιας αρχής CCS, και μετά από γνώμη του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, μπορεί να αρνείται αιτιολογημένα τη δημοσιοποίηση των δεδομένων του παρόντος, αν τίθενται ζητήματα εθνικής ασφάλειας (άρθρο 26 της Οδηγίας) (άρθρο 31). Στη συνέχεια, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την κυριότητα, τη συλλογή, τη χρήση, την προστασία και γενικά τη διαχείριση των δεδομένων δημοσίου, καθώς και των πρωτογενών και των ιδιόκτητων δεδομένων τα οποία αφορούν τον τόπο αποθήκευσης CO₂ (άρθρο 32). Ακολούθως, θεσπίζεται υποχρέωση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να υποβάλλει, ανά τριετία, και για πρώτη φορά εντός του έτους 2026, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος και τα τηρούμενα μητρώα, κατά τα οριζόμενα στην προτεινόμενη διάταξη (άρθρο 27 της Οδηγίας) (άρθρο 33). Τέλος, θεσπίζονται ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για την παράβαση των διατάξεων του παρόντος ή των όρων των σχετικών αδειών, καθώς και η διαδικασία επιβολής τους από την Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. Εάν φορέας εκμετάλλευσης δεν συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του παρόντος και εάν άλλα «μέτρα εφαρμογής» δεν εξασφαλίζουν τη συμμόρφωσή του, η Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. δύναται να αποφασίζει την αναστολή της λειτουργίας του και την ανάκληση της άδειάς του (άρθρο 28 της Οδηγίας) (άρθρο 34).

Στο Κεφάλαιο ΣΤ΄ περιλαμβάνονται περιπτώσεις ειδικών καθεστώτων. Συγκεκριμένα, μεταξύ άλλων, θεσπίζεται ειδικό καθεστώς για τους πιλοτικούς τόπους αποθήκευσης CO₂, σύμφωνα με το άρθρο 173 του ν. 4964/2022 περί αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, από φορείς οι οποίοι κατέχουν δικαίωμα ή άδεια έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, και ρυθμίζονται οι σχετικές διαδικασίες (άρθρο 35). Επίσης, παρέχεται σε νομικά πρόσωπα που κατέχουν, βάσει του ν. 2289/1995 «αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις», δικαιώματα ή άδειες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε συγκεκριμένες χερσαίες ή θαλάσσιες περιοχές, η δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση χορήγησης άδειας εξερεύνησης κατ' εξαίρεση των άρθρων 10 και 11 του παρόντος, σύμφωνα με τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 36). Περαιτέρω, παρέχεται η δυνατότητα θέσπισης καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων για την ενίσχυση των χρηστών των δικτύων μεταφοράς CO₂ και των εγκαταστάσεων αποθήκευσης (άρθρο 37), καθώς και των φορέων εκμετάλλευσης των ανωτέρω υποδομών (άρθρο 38), και ρυθμίζονται σχετικά ζητήματα. Τα καθεστώτα κρατικών ενισχύσεων του παρόντος τίθενται σε ισχύ μετά από την έγκρισή τους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 108 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, συνιστάται, στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ειδικός Λογαριασμός Έργων Μεταφοράς και Αποθήκευσης CO₂ με την ονομασία «Ειδικός Λογαριασμός CCS», με διαχειριστή το Δημόσιο, για τη διάθεση και διαχείριση των κονδυλίων σχετικά με τα έργα δέσμευσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂, και καθορίζονται οι πόροι και τα έσοδα που μεταφέρονται σε αυτόν. Επίσης, παρέχεται εξουσιοδότηση για τον καθορισμό των σκοπών για τους οποίους διατίθενται τα έσοδα του Ειδικού Λογαριασμού CCS, με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού (άρθρο 39).

Το Κεφάλαιο Ζ΄ περιλαμβάνει εξουσιοδοτικές (άρθρο 40), τελικές (άρθρο 41) και μεταβατικές (άρθρο 42) διατάξεις για την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Μέρους Α΄, καθώς και τις καταργούμενες διά του παρόντος διατάξεις (άρθρο 43). Μεταξύ άλλων, με τις διατάξεις του άρθρου 41 διευρύνεται ο σκοπός της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων και Ενέργειακών Πόρων Α.Ε. (Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. Α.Ε.), προκειμένου να προστεθούν αρμοδιότητες που αφορούν τη μελέτη, την αδειοδότηση, την προώθηση έργων και την εποπτεία των δραστηριοτήτων δέσμευσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂ (τροποποίηση άρθρου 146 παρ. 1 του ν. 4001/2011).

Γ. Η βιομηχανική διαχείριση του άνθρακα περιλαμβάνει τεχνολογίες για τη δέσμευση, τη μεταφορά, τη χρήση και την αποθήκευση των εκπομπών CO₂ από βιομηχανικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας, καθώς και για την απομάκρυνση του CO₂ από την ατμόσφαιρα. Επικε-

ντρώνεται στη δέσμευση CO₂ για αποθήκευση (CCS), κατά την οποία οι εκπομπές CO₂ ορυκτής, βιογενούς ή ατμοσφαιρικής προέλευσης δεσμεύονται για μόνιμη και ασφαλή αποθήκευση σε γεωλογικούς σχηματισμούς, τη δέσμευση CO₂ για χρήση (CCU), κατά την οποία το δεσμευμένο CO₂ χρησιμοποιείται για την υποκατάσταση του άνθρακα ορυκτής προέλευσης σε δομικά προϊόντα, χημικές ουσίες ή καύσιμα, και την απομάκρυνση του CO₂ από την ατμόσφαιρα, οπότε το βιογενές ή ατμοσφαιρικό CO₂ δεσμεύεται με τεχνολογικά μέσα και αποθηκεύεται μόνιμα (https://energy.ec.europa.eu/topics/carbon-management-and-fossil-fuels/industrial-carbon-management_en). Η βιομηχανική διαχείριση του άνθρακα αναμένεται να συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη των στόχων της Ε.Ε. για κλιματική ουδετερότητα, σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό νόμο για το κλίμα. Σύμφωνα με τον νόμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να επιτύχει μηδενικές ανθρακούχες εκπομπές μέχρι το 2050. Αυτό σημαίνει ότι οι εκπομπές της πρέπει να μειωθούν δραστικά και ότι πρέπει να απομακρυνθεί από την ατμόσφαιρα τυχόν εναπομείναν CO₂. «Η δέσμευση, χρήση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα αποτελεί λύση για τομείς όπου η μείωση των εκπομπών είναι δύσκολη, ελλείψει άλλων λύσεων» (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ο κλιματικός στόχος της Ευρώπης για το 2040 και η πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, με την οικοδόμηση μιας βιώσιμης, δίκαιης και ευημερούσας κοινωνίας» Στρασβούργο, 6.2.2024, COM(2024) 63 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0063>).

Για την ασφαλή αποθήκευση CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς εκδόθηκε η Οδηγία CCS, το 2009. Η Οδηγία καλύπτει την αποθήκευση CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθορίζοντας κανόνες αδειοδότησης για την κατοχύρωση της ασφάλειας και της περιβαλλοντικής ακεραιότητας, και της πρόσβασης στα δίκτυα με διαφάνεια και αμεροληψία. Περιέχει, επίσης, διατάξεις σχετικά με τη δέσμευση και τη μεταφορά CCS, αν και οι δραστηριότητες αυτές καλύπτονται κυρίως από την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία της Ένωσης. Η Οδηγία 2003/87/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.10.2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της Οδηγίας 96/61/EK του Συμβουλίου (Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών), επίσης αναφέρει τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα στο Παράρτημα Ι. Η Οδηγία για το ΣΕΔΕ παρέχει κίνητρο για τη δέσμευση και τη μόνιμη αποθήκευση του CO₂ που παράγεται από εκπομπές ορυκτών καυσίμων και βιομηχανικών διεργασιών, μέσω ενός μηχανισμού τιμολόγησης του άνθρακα. Υποχρέωση παραχώρησης δικαιωμάτων δεν υφίσταται όσον αφορά εκπομπές που έχουν

πιστοποιηθεί ότι δεσμεύθηκαν και ότι μεταφέρθηκαν για μόνιμη αποθήκευση σε εγκατάσταση η οποία διαθέτει έγκυρη άδεια σύμφωνα με την Οδηγία 2009/31/ΕΚ.

Σε σχέση με το τροποποιημένο, το 2009, Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του Λονδίνου για την πρόληψη της ρύπανσης στη θάλασσα (το οποίο η χώρα μας δεν έχει επικυρώσει), οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύων μεταφοράς CO₂ ή/και τόπων αποθήκευσης CO₂ των συμβαλλόμενων μερών μπορούν να χρησιμοποιούν διμερείς ρυθμίσεις για να συμφωνούν επί ζητημάτων που δεν καλύπτονται από το δίκαιο της Ε.Ε., όπως η συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών αδειοδότησης, εφαρμόζοντας, κατά τα λοιπά, το πλαίσιο της Ε.Ε. για την εισαγωγή και/ή εξαγωγή δεσμευμένου CO₂ (https://climate.ec.europa.eu/eu-action/industrial-carbon-management/legislative-framework_en?prefLang=el&ettrans=el).

Στην Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μια φιλόδοξη βιομηχανική διαχείριση του άνθρακα για την ΕΕ» (Στρασβούργο, 6.2.2024, COM(2024) 62 final), διακηρύσσεται ο ενωσιακός στόχος της ανάπτυξης ενός κοινού και ολοκληρωμένου πλαισίου πολιτικής και επενδύσεων για όλες τις πτυχές της βιομηχανικής διαχείρισης του άνθρακα. Επίσης, στο άρθρο 20 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1735 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.6.2024, σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου μέτρων για την ενίσχυση του οικοσυστήματος παραγωγής τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών της Ευρώπης και την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1724, προβλέπεται ο στόχος της επίτευξης ετήσιας ικανότητας έγχυσης τουλάχιστον 50 εκατομμυρίων τόνων CO₂ σε χώρους αποθήκευσης, δηλαδή χώρους αποθήκευσης σε γεωλογικούς σχηματισμούς που έχουν λάβει άδεια βάσει της Οδηγίας 2009/31/ΕΚ, συμπεριλαμβανομένων των εξαντλημένων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου και των αλατούχων υδροφόρων οριζόντων, που βρίσκονται εντός της Ένωσης, στις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες της ή στην υφαλοκρηπίδα της, κατά την έννοια της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, οι οποίοι δεν συνδυάζονται με ενισχυμένη ανάκτηση υδρογονανθράκων. Ταυτόχρονα, ο Κανονισμός (Net-Zero Industry Act – NZIA) θα απλουστεύσει και θα εξορθολογίσει τις διαδικασίες αδειοδότησης για έργα μηδενικών καθαρών εκπομπών με αυστηρές προθεσμίες και ένα ενιαίο σημείο επαφής σε εθνικό επίπεδο (γνωστό ως «υπηρεσία μίας στάσης») (βλ. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/industrial-carbon-management/legislative-framework_en?prefLang=el&ettrans=el).

Στο άρθρο 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/3012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27.11.2024, σχετικά με τη θέσπιση ενωσιακού πλαισίου πιστοποίησης για τις μόνιμες απορροφήσεις άνθρακα, την ανθρα-

κοδεσμευτική γεωργία και την αποθήκευση άνθρακα σε προϊόντα, θεσπίζεται, επίσης, εθελοντικό ενωσιακό πλαίσιο για την πιστοποίηση των απορροφήσεων άνθρακα και των μειώσεων των εκπομπών εδάφους, με κριτήρια ποιότητας για τις εν λόγω δραστηριότητες, κανόνες για την επαλήθευση και την πιστοποίηση των απορροφήσεων άνθρακα και των μειώσεων των εκπομπών εδάφους που προκύπτουν από δραστηριότητες, κανόνες για τη λειτουργία των συστημάτων πιστοποίησης και την αναγνώρισή τους από την Επιτροπή, και κανόνες για την έκδοση και τη χρήση πιστοποιημένων μονάδων (https://energy.ec.europa.eu/topics/research-and-technology/strategic-energy-technology-plan_en).

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2405 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18.10.2023, εξ άλλου, σχετικά με τη διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για βιώσιμες αεροπορικές μεταφορές (ReFuelEU aviation), ταξινομεί τα συνθετικά καύσιμα που παράγονται μέσω ΑΠΕ και συνδυάζονται με δεσμευμένο διοξείδιο του άνθρακα, ως αεροπορικά καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης από ανανεώσιμες πηγές, και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2023/1805 (Fuel EU Maritime) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.9.2023, για τη χρήση ανανεώσιμων καυσίμων και καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στις θαλάσσιες μεταφορές και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2009/16/ΕΚ, θεσπίζει ειδικά κίνητρα για τα ανανεώσιμα καύσιμα μη βιολογικής προέλευσης (βλ. σχετ. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/industrial-carbon-management/legislative-framework_en?prefLang=el&trans=el).

Περαιτέρω, το ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (σχέδιο ΣΕΤ) στηρίζει την καινοτομία και την ανάπτυξη καθαρών τεχνολογιών που ενισχύουν την ενεργειακή μετάβαση. Προβλέπει δέκα (10) δράσεις για την έρευνα και την καινοτομία, μεταξύ των οποίων είναι η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, προκειμένου να συμβάλει στον συντονισμό των εθνικών δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας για την ανάπτυξη ενέργειας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των συνδεδεμένων χωρών (βλ. σχετ. https://energy.ec.europa.eu/topics/research-and-technology/strategic-energy-technology-plan_en).

Δ. Με τις διατάξεις του Μέρους Β΄ (άρθρα 44-74), το οποίο διαρθρώνεται σε πέντε (5) Κεφάλαια (Α΄-Ε΄), οργανώνεται η αγορά υδρογόνου με την ενσωμάτωση διατάξεων της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1788 και εισάγονται ρυθμίσεις για την ενίσχυση της αγοράς ενέργειας, με την τροποποίηση και συμπλήρωση υφιστάμενων νομοθετικών διατάξεων. Σκοπός του Μέρους Β΄ είναι η συμπλήρωση και η ενίσχυση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου για την

προώθηση της συμμετοχής του υδρογόνου και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα της χώρας.

Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 44-45) ορίζονται ο σκοπός (άρθρο 44) και το αντικείμενο (άρθρο 45) του Μέρους Β΄ του υπό ψήφιση νομοσχεδίου. Στο Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 46-53) θεσπίζονται διατάξεις σχετικά με την οργάνωση της αγοράς υδρογόνου, και ενσωματώνεται μερικώς η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.6.2024, σχετικά με κοινούς κανόνες για τις εσωτερικές αγορές ανανεώσιμων αερίων, φυσικού αερίου και υδρογόνου, και με την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2023/1791 και την κατάργηση της Οδηγίας 2009/73/ΕΚ, και προστίθενται διατάξεις στον ν. 4001/2011 (νέα άρθρα 93Β, 93Γ, 93Δ, 93Ε, 93ΣΤ, 93Ζ και 93Η).

Περαιτέρω, με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Γ΄ (άρθρα 54-65), εισάγονται διατάξεις που αφορούν το Τιμολόγιο Καθολικής Υπηρεσίας (προσθήκη νέας παραγράφου 8 στο άρθρο 58 του ν. 4001/2011 (άρθρο 54), ρυθμίσεις σχετικά με τους σταθμούς αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας που έχουν επιλεγεί για ένταξη σε καθεστώς ενίσχυσης μέσω ανταγωνιστικών διαδικασιών (προσθήκη νέου άρθρου 43Α στον ν. 5233/2025) (άρθρο 55), και πρόβλεψη για την προσθήκη μονάδων αποθήκευσης σε υφιστάμενους και νέους σταθμούς Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) (άρθρο 56). Με τις διατάξεις των άρθρων 57 και 58 του νομοσχεδίου εισάγονται ρυθμίσεις επί ειδικών θεμάτων ιδιωτικών δικτύων μέσης τάσης και δίνεται ο ορισμός του Φορέα Σωρευτικής Εκπροσώπησης Τελευταίου Καταφυγίου (Φο.Σ.Ε.Τε.Κ.) μέσω διαγωνισμού (τροποποίηση διατάξεων του άρθρου 5 του ν. 4414/2016). Ακόμη, ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν τη συμμετοχή νομικών προσώπων ως μελών σε Ενεργειακές Κοινότητες του ν. 4513/2018, σε Κοινότητες Ανανεώσιμης Ενέργειας του ν. 3468/2006 και σε Ενεργειακές Κοινότητες Πολιτών του ν. 4001/2011 (άρθρο 59), τη σύσταση κλιμακίων διενέργειας επιθεωρήσεων σε ενεργειακές εγκαταστάσεις (άρθρο 60), την παράταση αδειών παραγωγής και βεβαιώσεων λόγω καθυστερημένης πληρωμής τέλους παράτασης (άρθρο 61), την παράταση εγκατάστασης και δέσμευσης ηλεκτρικού χώρου για σταθμούς ΑΠΕ (προσθήκη άρθρου 32Β στον ν. 4951/2022) (άρθρο 62). Περαιτέρω, με το άρθρο 63 εισάγονται διατάξεις σχετικά με την παράταση προθεσμιών ηλεκτρίσης σταθμών ΑΠΕ και τη διασφάλιση υλοποίησης έργων ΑΠΕ (τροποποίηση διατάξεων των ν. 5106/2024 και ν. 5095/2024). Ακόμη, ρυθμίζονται ζητήματα παράτασης της προσαύξησης τιμών αποζημίωσης ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από σταθμούς βιοαερίου (τροποποίηση του άρθρου 151 ν. 5037/2023) (άρθρο 64), καθώς και ζητήματα που αφορούν χρηματοδοτικά και άλλα κίνητρα για τη βελτίωση της ενεργειακής

απόδοσης νέων και υφισταμένων κτηρίων (άρθρο 65) (προσθήκη διατάξεων στον ν. 4122/2013).

Στο Κεφάλαιο Δ' (άρθρα 66-71) θεσπίζεται το πλαίσιο για την αδειοδότηση, την εγκατάσταση και τη λειτουργία αγρο-φωτοβολταϊκών σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και των συνοδών τους έργων, με την προσθήκη διατάξεων στον ν. 4951/2022. Ειδικότερα, στο άρθρο 66, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 96B στον ν. 4951/2022, ορίζεται το πεδίο εφαρμογής των ρυθμίσεων του Κεφαλαίου Δ' και η έννοια του όρου «αγρο-φωτοβολταϊκοί σταθμοί». Μεταξύ άλλων, προβλέπεται ότι οι θεσπιζόμενες ρυθμίσεις εφαρμόζονται σε σταθμούς συνολικής ισχύος έως εκατόν τριάντα μεγαβάτ (130 MW), και ότι σε καμία περιφέρεια δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση αγρο-φωτοβολταϊκών σταθμών με συνολική ισχύ μεγαλύτερη των δέκα (10) μεγαβάτ (MW). Στη συνέχεια, στο άρθρο 67, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 96Γ στον ν. 4951/2022, θεσπίζεται η διαδικασία χωροθέτησης και αδειοδότησης για τους αγρο-φωτοβολταϊκούς σταθμούς σε καλλιεργούμενες εκτάσεις και θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι οι αγρο-φωτοβολταϊκοί σταθμοί δεν δύναται να εγκατασταθούν σε γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, εκτός των περιπτώσεων στις οποίες οι αγρο-φωτοβολταϊκοί σταθμοί εγκαθίστανται στις οροφές θερμοκηπίων, ότι το σύνολο της φωτοβολταϊκής εγκατάστασης δεν πρέπει να καλύπτει άνω του δέκα τοις εκατό (10%) της αρχικά καλλιεργούμενης έκτασης ή του ακινήτου όπου αναπτύσσεται η καλλιεργούμενη έκταση, και ότι δεν πρέπει να παρεμποδίζει την αγροτική δραστηριότητα. Περαιτέρω, στο άρθρο 68, διά του οποίου προστίθεται άρθρο 96Δ στον ν. 4951/2022, θεσπίζονται το πλαίσιο αποζημίωσης αγρο-φωτοβολταϊκών σταθμών σε καλλιεργούμενες εκτάσεις και εγκαταστάσεις θερμοκηπίων και οι υποχρεώσεις των κατόχων αγρο-φωτοβολταϊκών σταθμών. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι οι αγρο-φωτοβολταϊκοί σταθμοί εξαιρούνται των ανταγωνιστικών διαδικασιών υποβολής προσφορών του άρθρου 7 του ν. 4414/2016 και ότι δύναται να συνάπτουν τη Σύμβαση Λειτουργικής Ενίσχυσης Σταθερής Τιμής του άρθρου 10 του ν. 4414/2016, κατόπιν έγκρισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ή να λαμβάνουν επενδυτική ενίσχυση από πόρους του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης ή άλλες πηγές χρηματοδότησης. Επίσης, ορίζεται ότι κανένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο δεν μπορεί να έχει στην κατοχή του πάνω από δύο αγρο-φωτοβολταϊκούς σταθμούς, προβλέπεται η δυνατότητα μεταβίβασής τους, και θεσπίζεται υποχρέωση των κατόχων των σταθμών να υποβάλλουν επί δέκα (10) έτη μετά την έναρξη λειτουργίας της εγκατάστασης, τεχνική έκθεση λειτουργίας, με την οποία να αποδεικνύεται, μεταξύ άλλων, ότι η καλλιεργούμενη έκταση που καλύπτεται από τον αγρο-φωτοβολταϊκό σταθμό δια-

τηρεί τουλάχιστον το εξήντα έξι τοις εκατό (66%) της απόδοσης παραγωγής του καλλιεργούμενου προϊόντος. Ακόμη, στο άρθρο 69 παρέχεται εξουσιοδότηση για την αποτύπωση-χαρτογράφηση, με απόφαση του αρμόδιου υπουργού, υπό τις οριζόμενες προϋποθέσεις (προσθήκη παρ. 18 στο άρθρο 33 του ν. 4936/2022), των περιοχών εγκατάστασης σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.), προς επίτευξη του ποσοστού της ανανεώσιμης ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το έτος 2050. Ακολούθως, ορίζονται το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (Κ.Α.Π.Ε.) και ο Διαχειριστής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων Προέλευσης (Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε.) ως φορείς πληρωμών για την υλοποίηση ερευνητικών και αναπτυξιακών, συγχρηματοδοτούμενων ή εθνικών προγραμμάτων ή έργων, κατά τα ειδικώς οριζόμενα (άρθρο 70). Τέλος, παρατείνονται εκ νέου προθεσμίες που αφορούν το προσωπικό του Διαχειριστή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων Προέλευσης (Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε.) και της Ρυθμιστικής Αρχής Αποβλήτων Ενέργειας και Υδάτων Ρ.Α.Α.Ε.Υ (άρθρο 71).

Το Κεφάλαιο Ε' (άρθρα 72-74) περιλαμβάνει εξουσιοδοτική διάταξη για την εφαρμογή του άρθρου 70 του παρόντος (άρθρο 72), μεταβατικές διατάξεις που αφορούν την οργάνωση της αγοράς υδρογόνου (άρθρο 73), καθώς και τις καταργούμενες διά του παρόντος διατάξεις (άρθρο 74).

Ε. Στη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Υδρογόνο (https://greece.representation.ec.europa.eu/news/i-epitropi-thespizei-kanones-gia-ananeosimo-ydrogono-2023-02-13_el) προτείνονται κανόνες, ώστε να ορισθεί τι συνιστά ανανεώσιμο υδρογόνο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την έκδοση των πράξεων που απαιτούνται προκειμένου να εγκατασταθούν στην Ένωση ηλεκτρολυτικές κυψέλες για την παραγωγή ανανεώσιμου υδρογόνου ισχύος 40 GW έως το 2030. Η ανάπτυξη του ανανεώσιμου υδρογόνου, που παράγεται κυρίως από αιολική και ηλιακή ενέργεια, αποτελεί προτεραιότητα για την Ένωση, καθώς συνιστά την πλέον συμβατή επιλογή με τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας και της μηδενικής ρύπανσης και εμφανίζει τη μεγαλύτερη συνοχή με ένα ενοποιημένο ενεργειακό σύστημα. Σημειώνεται ότι ήδη το 2022 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε το σχέδιο «REPowerEU: Κοινή ευρωπαϊκή δράση για πιο προσιτή οικονομικά, εξασφαλισμένη και βιώσιμη ενέργεια», με το οποίο προτείνεται η αύξηση των επιπέδων βιομεθανίου και υδρογόνου με σκοπό την ενίσχυση της ενεργειακής ανθεκτικότητας της Ε.Ε. Η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11.12.2018, για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ΑΠΕ, αναγνώρισε τη δυνατότητα της επέκτασης των εγγυήσεων προέλευσης για την ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ και σε αέρια από Α-

ΠΕ, όπως το βιομεθάνιο και το υδρογόνο. Περαιτέρω, η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 τροποποιήθηκε, με σκοπό τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, της ενεργειακής εξάρτησης και των τιμών ενέργειας, και τέθηκε νέος στόχος παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ (βλ. Οδηγία (ΕΕ) 2023/2413 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18.10.2023, για την τροποποίηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001, του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 και της Οδηγίας 98/70/ΕΚ, όσον αφορά την προώθηση της ενέργειας από ΑΠΕ, και την κατάργηση της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/652, με τη θέση επί μέρους στόχων για το ανανεώσιμο υδρογόνο και το υδρογόνο χαμηλών εκπομπών.

Η Οδηγία (ΕΕ) 2024/1788 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.6.2024, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για τις εσωτερικές αγορές ανανεώσιμων αερίων, φυσικού αερίου και υδρογόνου, που τροποποιεί την Οδηγία (ΕΕ) 2023/1791, και καταργεί την Οδηγία 2009/73/ΕΚ, θεσπίζει ρυθμιστικό πλαίσιο με το οποίο παρέχονται κίνητρα, με σκοπό τη σταδιακή και έγκαιρη κατάργηση του ορυκτού αερίου, ιδίως στους σχετικούς βιομηχανικούς τομείς και για σκοπούς θέρμανσης. Επίσης, με σκοπό την ένταξη χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και του υδρογόνου στο ενεργειακό σύστημα (βλ. άρθρο 2 περ. 11 της Οδηγίας 2024/1788 με την οποία το υδρογόνο χαμηλών εκπομπών ορίζεται ως υδρογόνο μη προερχόμενο από ΑΠΕ, καθώς και αιτιολογική σκέψη 12 του Προοιμίου της εν λόγω Οδηγίας κατά το οποίο «(...) το ανανεώσιμο υδρογόνο αναμένεται να χρησιμοποιείται σε βάση ευρείας κλίμακας από το 2030 και στο εξής με σκοπό την απανθρακοποίηση ορισμένων τομέων, από την αεροπορία και τη ναυτιλία έως τους βιομηχανικούς τομείς που είναι δύσκολο να απανθρακοποιηθούν (...)»).

Με την υπ' αριθμ. 3/18.12.2024 Απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής (ΦΕΚ Β' 4893) κυρώθηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) [National Energy and Climate Plan (NECP)], το οποίο αποτελεί το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τα θέματα του κλίματος και της ενέργειας. Σε αυτό περιλαμβάνονται και αναλύονται προτεραιότητες και μέτρα πολιτικής σε ένα ευρύ φάσμα ενεργειακών και Κλιματικών αναπτυξιακών και οικονομικών δραστηριοτήτων έως το έτος 2030. Συμπληρωματικά, σε αυτό αναπτύσσεται η μακροχρόνια εθνική στρατηγική για το έτος 2050, που αποτελεί οδικό χάρτη για τα θέματα του κλίματος και της ενέργειας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας στον συλλογικό Ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Μακροχρόνια Στρατηγική έχει ως σημείο αναφοράς το έτος 2030 και προϋποθέτει την επίτευξη των σχετικών στόχων του ΕΣΕΚ. Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται η κάλυψη των εθνικών αναγκών σε πράσινο υδρογόνο μέσω της εγχώριας πα-

ραγωγής και η εγκατάσταση 3GW ΑΠΕ για παραγωγή υδρογόνου μέχρι το 2030. Επίσης, το Εθνικό σχέδιο για την Ανάκαμψη και Ανθεκτικότητα περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις σχετικά με την καθιέρωση νομικού πλαισίου για την αδειοδότηση της παραγωγής, αποθήκευσης, μεταφοράς και χρήσης ανανεώσιμου υδρογόνου και βιομεθανίου, με σκοπό την ενεργειακή αυτονομία, την πράσινη μετάβαση και τη μείωση της εξάρτησης από ορυκτά καύσιμα. Στον ν. 5037/2023 (άρθρο 40) δόθηκε ορισμός για το ανανεώσιμο ή πράσινο υδρογόνο (εδ. 32 λζ') και, στη συνέχεια, με την υπουργική απόφαση υπ' αρ. 118644 (ΦΕΚ Β' 2570/20.04.2023) τέθηκαν οι προϋποθέσεις και οι προδιαγραφές για την εγκατάσταση πρατηρίων υδρογόνου για την κίνηση οχημάτων οδικών μεταφορών. Τέλος, με το άρθρο 63 του ν. 5151/2024 προβλέφθηκε μεταβατικό καθεστώς για τη διακίνηση και τη διάθεση υδρογόνου σε πρατήρια υδρογόνου μέχρι τη θέση σε ισχύ του νέου θεσμικού πλαισίου που τέθηκε με την υπό ενσωμάτωση με το παρόν νομοσχέδιο Οδηγία (ΕΕ) 2024/1788.

ΣΤ. Με τις διατάξεις του Μέρους Γ' (άρθρα 75-76) παρατείνονται εκ νέου προθεσμίες πολεοδομικών και χωροταξικών διατάξεων (άρθρο 75), και θεσπίζεται μεταβατική διάταξη για τη λειτουργία επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος στη Δημοτική Ενότητα Ελευθερίου-Κορδελιού του Δήμου Κορδελιού-Ευόσμου, κατά παρέκκλιση των χρήσεων γης, μέχρι την έγκριση του Τοπικού Πολεοδομικού Σχεδίου και, σε κάθε περίπτωση, όχι πέραν των δύο (2) ετών από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

Ζ. Στο Μέρος Δ' (άρθρο 77) ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

Η. Στο τέλος του νομοσχεδίου προσαρτώνται έξι Παραρτήματα (I-VI) τα οποία, προφανώς, αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του, και αφορούν την εφαρμογή των ρυθμίσεων του Μέρους Α'. Όπως ορίζεται στην παρ. 16 του άρθρου 40 του νομοσχεδίου, τα ως άνω Παραρτήματα δύνανται να τροποποιούνται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π.

Συγκεκριμένα, το Παράρτημα I περιλαμβάνει τα κριτήρια αξιολόγησης και χωροθέτησης των δυνητικών τόπων αποθήκευσης του άρθρου 9 του νομοσχεδίου, οι οποίες διενεργούνται σε τρεις (3) φάσεις.

Το Παράρτημα II, το οποίο αφορά τις άδειες εξερεύνησης του άρθρου 10 του νομοσχεδίου, περιλαμβάνει τα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν οι αιτήσεις για τη χορήγηση των ως άνω αδειών, τα κριτήρια που πρέπει να πληροί σωρευτικά ο ενδιαφερόμενος φορέας εξερεύνησης για την επιλογή του, και το περιεχόμενο των εν λόγω αδειών.

Το Παράρτημα III περιλαμβάνει τα στοιχεία τα οποία πρέπει να περιέχουν οι αιτήσεις για τη χορήγηση των αδειών αποθήκευσης, καθώς και το περιε-

χόμενο των αδειών, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 9 της Οδηγίας 2009/31/EK (βλ. άρθρο 12 του νομοσχεδίου).

Το Παράρτημα IV περιλαμβάνει τα κριτήρια για την κατάρτιση και την επι-
καιροποίηση του σχεδίου παρακολούθησης, καθώς και τις πληροφορίες στις
οποίες βασίζεται η παρακολούθηση μετά το κλείσιμο (βλ. άρθρα 16 και 18
του νομοσχεδίου).

Το Παράρτημα V περιλαμβάνει το ελάχιστο περιεχόμενο των οδηγιών του
άρθρου 27 του νομοσχεδίου υπό τον τίτλο «Πρόσβαση στα δίκτυα μεταφο-
ράς και τους τόπους αποθήκευσης» (βλ. άρθρο 27 παρ. 3).

Τέλος το Παράρτημα VI περιλαμβάνει τις κατευθυντήριες γραμμές σχετι-
κά με την τιμολόγηση των υπηρεσιών πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς και
τη σύνταξη των Κωδικών Διαχείρισης και Τιμολόγησης (βλ. άρθρο 40 παρ.
10.α. του νομοσχεδίου).

II. Παρατηρήσεις επί του τίτλου του νομοσχεδίου και επί του τίτλου του Κεφαλαίου Δ΄ του Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου

A. Δοθέντος ότι, εκτός από την εισαγωγή ρυθμίσεων για τη δέσμευση, τη
χρήση, τη μεταφορά και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα με την εν-
σωμάτωση ρυθμίσεων της Οδηγίας 2009/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβου-
λίου και του Συμβουλίου (Μέρος Α΄), το παρόν νομοσχέδιο περιέχει και άλ-
λες ρυθμίσεις, οι οποίες αφορούν την αγορά ενέργειας, όπως, ιδίως, τη ρύθ-
μιση και την οργάνωση της αγοράς υδρογόνου και την ενίσχυση της αγοράς
ενέργειας, με την ενσωμάτωση στην έννομη τάξη της χώρας συγκεκριμέ-
νων ρυθμίσεων της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1788 και την τροποποίηση διατάξεων
του ν. 4001/2011 «για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και
Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογοναν-
θράκων και άλλες ρυθμίσεις» (Μέρος Β΄), καθώς και λοιπές πολεοδομικές
και χωροταξικές διατάξεις (Μέρος Γ΄), για λόγους σαφήνειας και νομοτε-
χνικής αρτιότητας, πρέπει στο τέλος του τίτλου του νομοσχεδίου να προ-
στεθεί η φράση «(...) λοιπές ρυθμίσεις που αφορούν την αγορά ενέργειας
και άλλες διατάξεις».

B. Δεδομένου ότι ο ν. 2637/1998 αφορά τη «Σύσταση Οργανισμού Πιστο-
ποίησης Λογαριασμών, Οργανισμού Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενι-
σχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, Οργανισμού Πιστοποίησης και
Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων, Γενικών Διευθύνσεων και θέσεων προσω-
πικού στο Υπουργείο Γεωργίας και "Εταιρείας Αξιοποίησης Αγροτικής Γης"
Α.Ε. και άλλες διατάξεις», και ότι με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Δ΄ του
Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου προστίθενται ρυθμίσεις στους ν. 4951/2022 και
4936/2022, η φράση «ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ Ν. 2637/1998» πρέπει να απαλειφθεί

από τον τίτλο του Κεφαλαίου Δ΄ στο κείμενο του νομοσχεδίου και στον Πίνακα Περιεχομένων.

III. Γενική παρατήρηση

Στην παρ. 4 του άρθρου 42, το οποίο αφορά μεταβατικές διατάξεις για την εφαρμογή του νομοσχεδίου, ορίζεται ότι: «Για την εφαρμογή του Μέρους Α΄ του παρόντος, του άρθρου 173 του ν. 4964/2022 και της υπό στοιχεία Η.Π. 48416/2037/Ε.103/7.11.2011 κοινής απόφασης, ορίζεται ως αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας το Τμήμα Πολιτικής Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων της Διεύθυνσης Υδρογονανθράκων, σύμφωνα με το άρθρο 44 του π.δ. 132/2017 (Α΄ 160)».

Δοθέντος ότι σε πλείστες διατάξεις του νομοσχεδίου χρησιμοποιείται ο όρος «αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας», και ότι στην παρ. 4 του άρθρου 42 γίνεται λόγος για «αρμόδια υπηρεσία» του Υπουργείου, για λόγους σαφήνειας, θα ήταν σκόπιμο να διευκρινισθεί αν με τον όρο αυτό νοείται το «αρμόδιο όργανο» του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, και, στην περίπτωση αυτή, να γίνει η σχετική αντικατάσταση στο κείμενο της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 42. Επίσης, για τους ίδιους λόγους, θα ήταν σκόπιμο να ορισθεί το «αρμόδιο όργανο» του Υπουργείου στο άρθρο 3 του νομοσχεδίου, το οποίο περιλαμβάνει τους αναγκαίους ορισμούς για την εφαρμογή του, και όχι στο άρθρο 42 του νομοσχεδίου, το οποίο αφορά μεταβατικές διατάξεις.

IV. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί των άρθρων 1, 2, 3 και 5

Στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 1 ορίζεται ο σκοπός του Μέρους Α΄ του νόμου, ως εξής: «1. Σκοπός του Μέρους Α΄ είναι η συμβολή στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς στον συγκεκριμένο τομέα (...)». Για λόγους πληρότητας, πρέπει να διευκρινισθεί αν πρόκειται περί της αγοράς ενέργειας εν γένει, ή μεταφοράς και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα συγκεκριμένα.

Σημειώνεται ότι η Οδηγία, καταρχάς, θεσπίζει νομικό πλαίσιο για την αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς. Ως προς τη μεταφορά του αερίου, η Οδηγία θεσπίζει, για λόγους εφαρμογής της, ορισμό του δικτύου μεταφοράς (άρθρο 3 περ. 22: «το δίκτυο σωληναγωγών, συμπεριλαμβανομένων των συναφών σταθμών ανύψωσης της πίεσης για τη μεταφορά CO₂ στον τόπο αποθήκευσης»), και την περιλαμβάνει, ως ελάχιστο περιεχόμενο, στις αιτήσεις αδειών αποθήκευσης (άρθρο 7: Οι αιτήσεις άδειας αποθήκευσης (...) περιλαμβάνουν τουλάχιστον τις εξής πλη-

ροφορίες: (...) τις προβλεπόμενες (...) μεθόδους μεταφοράς») και στις διατάξεις περί προσβάσεως στα δίκτυα μεταφοράς (άρθρα 21 και 22) και διασυνοριακής συνεργασίας (άρθρο 24). Επίσης, όσον αφορά τη δέσμευση του αερίου, η Οδηγία ορίζει ως «ρεύμα CO₂» τη ροή ουσιών που προκύπτει από διεργασίες δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα (άρθρο 3 περ. 13). Το προτεινόμενο νομοθετικό πλαίσιο, που συνιστά εθνικό μέτρο μεταφοράς της Οδηγίας, περιλαμβάνει επιπλέον ρυθμίσεις, που διέπουν τη χρήση και την υγροποίηση του διοξειδίου του άνθρακα, με σκοπό την πλήρη ρύθμιση «της αλυσίδας δέσμευσης, χρήσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σημείο 8).

Συναφώς προς τα ανωτέρω, το άρθρο 2 του νομοσχεδίου υπάγει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου τη «δέσμευση CO₂ από βιομηχανικές εγκαταστάσεις ή απευθείας από την ατμόσφαιρα (Direct Air Capture ή «DAC»), [τ]η χρήση του, [τ]η μεταφορά του σε τόπους αποθήκευσης (...)».

Επίσης, το άρθρο 3 του νομοσχεδίου, πέραν των ορισμών της Οδηγίας, θεσπίζει ορισμούς για τη μεταφορά και την άδεια μεταφοράς διοξειδίου του άνθρακα, τη χρήση και την άδεια χρήσης διοξειδίου του άνθρακα, και την υγροποίηση και τις εγκαταστάσεις υγροποίησης διοξειδίου του άνθρακα. Περιλαμβάνει, περαιτέρω, ορισμούς για τα επιστημονικά και τα τεχνικά δεδομένα που θα παράγονται και θα τηρούνται στο πλαίσιο εξερεύνησης ή αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (δεδομένα Δημοσίου, ιδιόκτητα δεδομένα και πρωτογενή δεδομένα), όπως επίσης για τους κώδικες με τους οποίους θα ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη διαχείριση και την τιμολόγηση των υποδομών μεταφοράς και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, και την κατανομή χωρητικότητας στις υποδομές αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα.

Ακόμη, το Κεφάλαιο Β΄ του Μέρους Α΄ (άρθρα 5-7) διέπει τα περί δεσμεύσεως, χρήσης και μεταφοράς του διοξειδίου του άνθρακα.

Παρατηρείται, εξ άλλου, στο άρθρο 3 ότι, για λόγους πληρότητας, εφόσον αυτό ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη, μπορεί να προστεθεί στην περίπτωση γ) ότι η μεταφορά διοξειδίου του άνθρακα που επιτρέπεται δυνάμει σχετικής άδειας, αφορά και τη μεταφορά του από εγκαταστάσεις υγροποίησης προς τόπους αποθήκευσης (βλ. και περιπτώσεις ιζ), όπου ορίζονται οι εγκαταστάσεις υγροποίησης, και μστ), όπου ορίζεται η υγροποίηση). Το αυτό παρατηρείται και στην περίπτωση λβ), όπου μπορεί να αναφερθεί ότι η μεταφορά διοξειδίου του άνθρακα περιλαμβάνει και τη μεταφορά του από εγκαταστάσεις υγροποίησης προς τόπους αποθήκευσης. Επίσης, ο όρος που τίθεται υπό την περίπτωση λδ) («Περίοδος μετά το κλείσιμο») ταυτίζεται με τον όρο της περίπτωσης λ) («Μετά το κλείσιμο») και, επομένως, μπορεί να

διαγραφεί, μετά την ανάλογη αναρίθμηση των περιπτώσεων. Επιπλέον, στην περίπτωση ν), μολονότι η απαρίθμηση των επιτρεπόμενων χρήσεων διοξειδίου του άνθρακα είναι ενδεικτική, θα μπορούσε να εξετασθεί η προσθήκη των χημικών ουσιών, ως γενικότερου όρου, μαζί με τα προϊόντα, τα υλικά και τα καύσιμα. Αυτό θα συμβάλει στην αποσαφήνιση του εύρους των αδειών χρήσης που μπορεί να εγκρίνει η αρμόδια αρχή του άρθρου 4 (βλ. και κατωτέρω). Περαιτέρω, στην περίπτωση ιστ), η οποία ορίζει τις «εγκαταστάσεις δέσμευσης», χρήσιμη θα ήταν παραπομπή στο άρθρο 5, το οποίο επιτρέπει τη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα σε αυτές τις εγκαταστάσεις και συμπληρώνει τις ρυθμίσεις περί αδειοδότησεως της λειτουργίας αυτών των εγκαταστάσεων.

2. Επί του άρθρου 4

Κατά μεταφορά του άρθρου 23 της Οδηγίας 2009/31, «[α]ρμόδια αρχή για την εφαρμογή του παρόντος ορίζεται η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων και Ενεργειακών Πόρων Α.Ε. (Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. Α.Ε.).»).

Επειδή κατά την αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας (άρθρο 23), τα κράτη μέλη ορίζουν «την αρμόδια αρχή ή τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για την εκπλήρωση των καθηκόντων που θεσπίζονται βάσει της (...) οδηγίας (...)», για λόγους σαφήνειας, χρήσιμο θα ήταν να διευκρινισθεί ο όρος «του παρόντος», για το οποίο η Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. Α.Ε. ορίζεται ως αρμόδια.

3. Επί των άρθρων 5 και 6

Στις προτεινόμενες διατάξεις γίνεται αναφορά στην «αρχή που είναι αρμόδια για την έκδοση ή την τροποποίηση της άδειας λειτουργίας και στην «αρχή που εκδίδει την άδεια χρήσης», η οποία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 6, είναι η αρμόδια αρχή για την έκδοση ή την τροποποίηση της άδειας λειτουργίας της κύριας δραστηριότητας των αναφερόμενων προσώπων.

Εν προκειμένω, για λόγους σαφήνειας, πρέπει να ορισθούν οι εν λόγω αρχές.

4. Επί των άρθρων 5, 6 και 7

Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις θεσπίζεται το γενικό πλαίσιο αδειοδότησης για τη δέσμευση, τη χρήση και τη μεταφορά διοξειδίου του άνθρακα. Επειδή οι αντίστοιχοι ορισμοί του άρθρου 3 («άδεια μεταφοράς», «άδεια χρήσης» κ.λπ.) παραπέμπουν στις σχετικές διατάξεις των άρθρων 6 και 7, ενώ ο καθορισμός των σχετικών λεπτομερειών της αδειοδότησης θα γίνεται δυνάμει των εξουσιοδοτικών διατάξεων του άρθρου 40, χρήσιμη θα ήταν σχετική

αναφορά του άρθρου 40 εν προκειμένω.

Εξ άλλου, το άρθρο 5 περιγράφει τις γενικές αρχές για την αδειοδότηση εγκαταστάσεων δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα. Ως προς τούτο, γεννάται προβληματισμός αν χρειάζεται να προβλεφθεί σχετική εξουσιοδοτική διάταξη στο άρθρο 40 (βλ. και κατωτέρω), προκειμένου ο αρμόδιος υπουργός ή η αρχή CCS να μπορεί να ρυθμίζει λεπτομερέστερα ορισμένα ζητήματα. Επίσης, στο άρθρο 7 παρ. 2 περ. γ) γίνεται λόγος για κάτοχο «άδειας δέσμευσης». Επειδή στην αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 5 γίνεται λόγος μόνο για άδεια λειτουργίας των εγκαταστάσεων δέσμευσης, αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινισθεί.

Ακόμη, στην παρ. 1 του άρθρου 5 πρέπει να διαγραφεί το τελικό «ν» από το οριστικό άρθρο «την» πριν από τη λέξη «χρήση».

5. Επί του άρθρου 9

Με τις διατάξεις του παρόντος μεταφέρεται στην εθνική έννομη τάξη το άρθρο 4 της Οδηγίας, το οποίο αναγνωρίζει στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δικαίωμα να ορίζουν στην επικράτειά τους τόπους αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, όπως και να μην επιτρέπουν την αποθήκευσή του. Εφόσον αποφασίζουν να την επιτρέψουν, υποχρεούνται, από την Οδηγία, να τηρούν ένα πλαίσιο αξιολόγησης της διαθέσιμης αποθηκευτικής ικανότητας, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει τη διενέργεια σχετικών ερευνών, βάσει του οποίου κρίνεται η καταλληλότητα των εν δυνάμει τόπων αποθήκευσης, γεωλογικών σχηματισμών.

Σύμφωνα με την αντίστοιχη εθνική προτεινόμενη ρύθμιση του πρώτου εδαφίου της παρ. 1, η αξιολόγηση της διαθέσιμης αποθηκευτικής ικανότητας γίνεται από την αρμόδια αρχή CCS, από τεχνική άποψη, και, κατόπιν, χωροθετούνται δυνητικοί τόποι αποθήκευσης. Κατά το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου, «[η] χωροθέτηση [των δυνητικών τόπων αποθήκευσης] γίνεται σύμφωνα με την περ. β) της παρ. 3 του άρθρου 40: α) μετά από εξερεύνηση, σύμφωνα με το άρθρο 10 ή β) με πρωτοβουλία της αρμόδιας αρχής CCS».

Σχετικά παρατηρείται ότι η αξιολόγηση ενός δυνητικού συγκροτήματος αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα και η κρίση περί της καταλληλότητάς του ως τόπου αποθήκευσης γίνεται, σύμφωνα με τη Οδηγία, βάσει ορισμένων κριτηρίων. Κατά το εθνικό πλαίσιο μεταφοράς, επιλέγονται, καταρχάς, με υπουργική απόφαση, συνοδευόμενη από σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, ευρύτερες περιοχές εντός των οποίων θα χωροθετούνται δυνητικοί τόποι αποθήκευσης (βλ. άρθρο 40 παρ. 3 περ. α)). Η χωροθέτηση των ειδικότερων δυνητικών τόπων αποθήκευσης «γίνεται σύμφωνα με την περ. β) της παρ. 3 του άρθρου 40 (...)». Το άρθρο 40 παρ. 3 περ.

β) αναθέτει στην αρμόδια αρχή CCS την αρμοδιότητα να χωροθετεί δυνητικούς τόπους αποθήκευσης βάσει των κριτηρίων του Παραρτήματος Ι, το οποίο μεταφέρει τα προβλεπόμενα στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας. Το Παράρτημα Ι της Οδηγίας αναφέρεται στα κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογούνται οι εν δυνάμει και επιλέγονται οι (τελικοί) τόποι αποθήκευσης.

Υπό το φως των ανωτέρω, φαίνεται ότι, κατά το εθνικό πλαίσιο, η αξιολόγηση βάσει των κριτηρίων του Παραρτήματος Ι θα γίνεται για την επιλογή/χωροθέτηση και των δυνητικών τόπων αποθήκευσης.

Περαιτέρω, κατά τη ρύθμιση αυτή (παρ. 1 του άρθρου 9), η χωροθέτηση των δυνητικών τόπων γίνεται «α) μετά από εξερεύνηση, σύμφωνα με το άρθρο 10 (...)». Εν προκειμένω παρατηρείται ότι η εξερεύνηση που ρυθμίζεται στο άρθρο 10, αφορά τη διενέργεια ερευνών σε ήδη χωροθετημένους δυνητικούς τόπους αποθήκευσης, τα δε στοιχεία που συλλέγονται, κατά τις εν λόγω έρευνες, χρησιμεύουν για την αξιολόγηση του δυνητικού τόπου και την κρίση περί της καταλληλότητας χρήσης του ως τόπου αποθήκευσης. Επομένως, το εν λόγω σημείο χρήζει αποσαφήνισης.

Επίσης, ως προς την παρ. 2 παρατηρείται ότι, κατά την εθνική προτεινόμενη ρύθμιση, «2. Ένας δυνητικός τόπος αποθήκευσης χωροθετείται εάν, υπό τις προτεινόμενες προϋποθέσεις χρήσης, δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαρροής (...)», ενώ, κατά την αντίστοιχη διάταξη της Οδηγίας (άρθρο 4 παρ. 4), «4. Ένας γεωλογικός σχηματισμός επιλέγεται ως τόπος αποθήκευσης μόνον εάν, υπό τις προτεινόμενες προϋποθέσεις χρήσης, δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαρροής (...)». Από τη διατύπωση της εθνικής διάταξης συνάγεται ότι η τήρηση αυτής της γενικής προϋπόθεσης αφορά την επιλογή δυνητικών και οριστικών τόπων αποθήκευσης, συμβάλλοντας στη διαφύλαξη της ασφάλειας και την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος (ιδίως, δε, τη διατήρηση του δικτύου Natura 2000, για το οποίο θα μπορούσε να γίνεται ειδική αναφορά, σύμφωνα και με την παρ. 2 περ. γ) της Φάσης 1 του Παραρτήματος Ι. Βλ., σχετικά, και Παρατήρηση επί του Παραρτήματος Ι).

Εξ άλλου, από συντακτικής απόψεως, θα μπορούσε να παραλειφθεί το κόμμα πριν από τη φράση «ούτε σημαντικός κίνδυνος για το περιβάλλον ή την υγεία».

6. Επί του άρθρου 10

Το άρθρο μεταφέρει το άρθρο 5 της Οδηγίας, περί αδειών εξερεύνησης.

Παρατηρείται ότι η διενέργεια εξερεύνησης για τον χαρακτηρισμό και την αξιολόγηση ενός δυνητικού συγκροτήματος αποθήκευσης δεν είναι υποχρεωτική, αλλά προβλέπεται «[σ]τις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη αποφασί-

ζουν ότι απαιτείται (...)» (πρώτο εδάφιο παρ. 1 του άρθρου 5 της Οδηγίας). «Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προσδιορίζουν σε ποιες περιπτώσεις απαιτείται εξερεύνηση για να ληφθούν οι αναγκαίες πληροφορίες για την επιλογή του τόπου» (Προοίμιο Οδηγίας, σκέψη (23)).

Υπό το φως των ανωτέρω πρέπει να ορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες απαιτείται εξερεύνηση προκειμένου να λαμβάνονται οι αναγκαίες πληροφορίες, τις οποίες, προφανώς, δεν διαθέτει η αρμόδια αρχή CCS, και βάσει των οποίων θα κρίνεται η καταλληλότητα των δυνητικών συγκροτημάτων αποθήκευσης ως τόπων αποθήκευσης.

Εξ άλλου, στην παρ. 3 ορίζεται ότι «3. Η αίτηση για την έκδοση άδειας εξερεύνησης υποβάλλεται στην αρμόδια αρχή CCS».

Η αδειοδότηση για εξερεύνηση δυνητικών τόπων αποθήκευσης γίνεται μετά από ανοικτό διεθνή διαγωνισμό, ο οποίος προκηρύσσεται με απόφαση της αρμόδιας αρχής CCS, αφού πρώτα ορισθούν, με υπουργική απόφαση, οι ευρύτερες περιοχές και, με επόμενη διοικητική πράξη, οι δυνητικοί τόποι αποθήκευσης. Δοθέντος ότι επιλέγεται ένας εκ των συμμετεχόντων στον σχετικό διαγωνισμό, δεν είναι σαφές ποιον σκοπό εξυπηρετεί η υποβολή αίτησεως για άδεια εξερεύνησης πριν από την προκήρυξη του διαγωνισμού, πέραν της εκδήλωσης ενδιαφέροντος για ορισμένη περιοχή, για στατιστικούς λόγους εκτίμησης τυχόν επενδυτικού ενδιαφέροντος.

Περαιτέρω, στην παρ. 4 ορίζεται ότι: «4. Εντός έξι (6) μηνών από την έκδοση της απόφασης της περ. α) της παρ. 3 του άρθρου 40 η αρμόδια αρχή CCS, εφόσον η αίτηση της παρ. 3 του παρόντος πληροί τα κριτήρια της παρ. 2 του άρθρου 9, ή με δική της πρωτοβουλία, εκδίδει διακήρυξη διεθνούς ανοικτής διαγωνιστικής διαδικασίας, η οποία δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Για λόγους εφαρμογής της ρύθμισης, θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί πώς ελέγχεται η πλήρωση των κριτηρίων της παρ. 2 του άρθρου 9 («2. Ένας δυνητικός τόπος αποθήκευσης χωροθετείται εάν, υπό τις προτεινόμενες προϋποθέσεις χρήσης, δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαρροής, ούτε σημαντικός κίνδυνος για το περιβάλλον ή την υγεία, ούτε τίθεται ζήτημα εθνικής ασφάλειας»). Εάν, επί παραδείγματι, γίνεται κατ' αναφορά προς τη σχετική Σ.Μ.Π.Ε., χρήσιμο θα ήταν αυτό να διευκρινισθεί. Επίσης, δεν είναι σαφές για ποιον λόγο εξετάζεται η συνδρομή αυτών των κριτηρίων ως προς μία αίτηση για άδεια εξερεύνησης η οποία δεν θα έχει συνέχεια, δοθέντος ότι η σχετική διαδικασία αδειοδότησης χωρεί κατόπιν διαγωνισμού με απόφαση της αρμόδιας αρχής CCS (βλ. ανωτέρω) και μπορεί να αφορά οποιονδήποτε δυνητικό τόπο αποθήκευσης που ανήκει σε περιοχή χωροθετημένη μετά από Σ.Μ.Π.Ε.

Παρατηρείται, επίσης, ότι, κατά το άρθρο 4 παρ. 3 της Οδηγίας, «3. Η καταλληλότητα ενός γεωλογικού σχηματισμού για χρήση του ως τόπου αποθήκευσης κρίνεται κατόπιν χαρακτηρισμού και αξιολόγησης του δυνητικού συγκροτήματος αποθήκευσης και της γύρω περιοχής κατ' εφαρμογή των κριτηρίων που ορίζονται στο παράρτημα Ι».

Κατά τις διατάξεις των παρ. 9 και 10 του άρθρου 10 το νομοσχεδίου, «9. Τα στοιχεία που προκύπτουν από την εξερεύνηση ενός δυνητικού τόπου αποθήκευσης, ιδίως οι μετρήσεις, οι μελέτες και τα πορίσματα, υποβάλλονται από τον φορέα εξερεύνησης στην αρμόδια αρχή CCS. 10. Βάσει των στοιχείων της παρ. 9, το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της αρμόδιας αρχής CCS, αποφασίζει για τη χωροθέτηση του δυνητικού τόπου αποθήκευσης ως τόπου αποθήκευσης».

Ως προς την παρ. 9, για λόγους σαφήνειας όσον αφορά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της αρμόδιας αρχής CCS, χρήσιμο θα ήταν να διευκρινισθεί ότι τα στοιχεία υποβάλλονται προς την αρμόδια αρχή CCS, προκειμένου η αρχή να εισηγείται επί της καταλληλότητας του εξερευνηθέντος γεωλογικού σχηματισμού ως τόπου αποθήκευσης.

Περαιτέρω, επειδή η παρ. 10 αφορά τη χωροθέτηση των τόπων αποθήκευσης και όχι τις άδειες εξερεύνησης, οι οποίες ρυθμίζονται στο άρθρο που φέρει και τον ομώνυμο τίτλο, από συστηματικής απόψεως, πρέπει να είναι σαφές ότι η παρ. 10 μεταφέρει και το άρθρο 4 παρ. 3 της Οδηγίας, και, επιπλέον, να συμπληρωθεί στη διάταξη ότι το αρμόδιο όργανο (βάσει των στοιχείων της παρ. 9, όταν έχει προηγηθεί εξερεύνηση, και μετά από εισήγηση της αρμόδιας αρχής CCS) αποφαινεται επί της καταλληλότητας του δυνητικού τόπου αποθήκευσης για χρήση του ως τόπου αποθήκευσης, κατόπιν χαρακτηρισμού και αξιολόγησής του, όπως και της γύρω περιοχής, κατ' εφαρμογή των κριτηρίων που ορίζονται στο Παράρτημα Ι.

Τέλος, όσον αφορά την αρμοδιότητα χωροθέτησης εν προκειμένω, επειδή δεν περιλαμβάνεται αναφορά στην παρ. 3 του άρθρου 40 με τις σχετικές εξουσιοδοτικές διατάξεις, αλλά τίθεται μία γενική διάταξη στην παρ. 4 του άρθρου 42, κατά την οποία «4. Για την εφαρμογή του Μέρους Α' του παρόντος (...) ορίζεται ως αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας το Τμήμα Πολιτικής Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων της Διεύθυνσης Υδρογονανθράκων, σύμφωνα με το άρθρο 44 του π.δ. 132/2017 (Α' 160)», για λόγους ορθής ενσωμάτωσης της Οδηγίας και εφαρμογής της διάταξης χρήσιμο είναι να διευκρινισθεί αν ως αρμόδιο όργανο του ΥΠΕΝ νοείται το εν λόγω Τμήμα.

7. Επί του άρθρου 11

Στην παρ. 2 ορίζεται ότι: «2. Η άδεια εξερεύνησης δύναται να μεταβιβάζεται, εντός της διάρκειας ισχύος της, μετά από έγκριση της αρμόδιας αρχής CCS. Ο κάτοχος της άδειας υποβάλλει στην αρμόδια αρχή CCS αίτηση που συνοδεύεται από τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά του φορέα στον οποίο ενδιαφέρεται να μεταβιβάσει την άδεια, καθώς και τη μεταξύ τους σύμβαση, προκειμένου να εκτιμηθεί αν στο πρόσωπό του συντρέχουν οι όροι που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας εξερεύνησης βάσει του άρθρου 10. Η αρμόδια αρχή CCS αξιολογεί τα στοιχεία και τα δικαιολογητικά εντός τριάντα (30) ημερών από την υποβολή τους, και αν ο φορέας αυτός πληροί τα κριτήρια επιλογής, εξετάζει ζητήματα εθνικής ασφάλειας και τροποποιεί την άδεια εξερεύνησης, ως προς τα στοιχεία του κατόχου. Με τη μεταβίβαση της άδειας εξερεύνησης, ο νέος κάτοχος υπεισέρχεται στο σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτήν».

Δοθέντος ότι οι άδειες εξερεύνησης πρέπει «να χορηγούνται με βάση αντικειμενικά, δημοσιευμένα και αμερόληπτα κριτήρια» (βλ. παρ. 2 του άρθρου 5 της Οδηγίας), δημιουργείται προβληματισμός αν η μεταβίβαση μίας άδειας σε ενδιαφερόμενο της επιλογής του κατόχου της άδειας, ακόμη και αν ο ενδιαφερόμενος πληροί τα κριτήρια επιλογής του Παραρτήματος II, συμβιβάζεται με τα ως άνω κριτήρια.

Εξ άλλου, στην παρ. 4 προβλέπεται δυνατότητα ανάκλησης μίας άδειας εξερεύνησης «α) μετά από αίτημα του φορέα εξερεύνησης, οπότε καταπίπτει η χορηγηθείσα εγγύηση του άρθρου 24 ή β) εάν διαπιστώσει ότι δεν πληρούνται τα κριτήρια επιλογής του παρόντος νόμου ή γ) σε περίπτωση παράβασης ουσιώδους όρου της άδειας ή δ) σε περίπτωση παράβασης οποιασδήποτε διάταξης του παρόντος».

Στο πλαίσιο της ασφαλούς διεξαγωγής ερευνών, και δοθέντος ότι τα κριτήρια επιλογής του Παραρτήματος II αφορούν κυρίως την τεχνικοοικονομική επάρκεια των ενδιαφερομένων και τον αποκλεισμό υποψηφίου για λόγους εθνικής ασφάλειας, ερώτημα τίθεται ως προς το αν θα μπορούσε να ανακληθεί άδεια εξερεύνησης και λόγω περιβαλλοντικής ζημίας ή κινδύνου της υγείας.

8. Επί των άρθρων 12 παρ. 4 και 8, 13, 14 και 15

Για λόγους ορθής μεταφοράς της Οδηγίας και εφαρμογής των διατάξεων, δοθέντος ότι δεν γίνεται σχετική μνεία στις εξουσιοδοτικές διατάξεις του άρθρου 40 (βλ., ιδίως, παρ. 4, 5 και 6), αλλά, κατά τη γενική διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 42, το Τμήμα Πολιτικής Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων της Διεύθυνσης Υδρογονανθράκων ορίζεται ως αρμόδια υπηρε-

σία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας για την εφαρμογή του Μέρους Α΄, χρήσιμο θα ήταν να διευκρινισθεί ότι αυτό είναι το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας που εκδίδει την άδεια αποθήκευσης ή την τροποποιεί.

Επίσης, επί του άρθρου 15 επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 6 παρ. 2 της Οδηγίας, οι διαδικασίες χορήγησης αδειών αποθήκευσης πρέπει να είναι «ανοικτές στις πάσης φύσεως οντότητες που διαθέτουν τις αναγκαίες ικανότητες, και οι άδειες να χορηγούνται με βάση αντικειμενικά, δημοσιευμένα και διαφανή κριτήρια». Σε περίπτωση μεταβολής των στοιχείων των αδειών, το άρθρο 11 της Οδηγίας ορίζει τα εξής: «1. Ο φορέας εκμετάλλευσης ενημερώνει την αρμόδια αρχή για τυχόν προγραμματιζόμενες μεταβολές του τρόπου εκμετάλλευσης του τόπου αποθήκευσης, συμπεριλαμβανομένων των μεταβολών που αφορούν τον φορέα εκμετάλλευσης. Κατά περίπτωση, η αρμόδια αρχή επικαιροποιεί την άδεια αποθήκευσης ή τις προϋποθέσεις ισχύος της άδειας. 2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να μην πραγματοποιούνται ουσιώδεις μεταβολές χωρίς να έχει εκδοθεί νέα ή ενημερωμένη άδεια αποθήκευσης σύμφωνα με την παρούσα οδηγία. Οι διατάξεις της οδηγίας 85/337/EOK έχουν εφαρμογή σε τέτοιες περιπτώσεις, σύμφωνα με το παράρτημα II σημείο 13 πρώτη περίπτωση της εν λόγω οδηγίας (...)».

Υπό το φως των ανωτέρω, η μεταβίβαση κατά την παρ. 4 του άρθρου, μίας άδειας αποθήκευσης σε πρόσωπο το οποίο προτείνεται, κατ' ουσίαν, από τον κάτοχο της άδειας (δεύτερο εδάφιο της παρ. 4), πρέπει να πληροί τα ως άνω κριτήρια και τους αναγκαίους όρους για χορήγηση άδειας αποθήκευσης. Προβληματισμός, δε, θα μπορούσε να δημιουργηθεί στην περίπτωση της έκδοσης νέας άδειας ως προς το αν απαιτείται η διεξαγωγή νέου διαγωνισμού.

9. Επί του άρθρου 16

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου, «3. Το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας επανεξετάζει και, εάν απαιτείται, κατόπιν εισήγησης της αρμόδιας αρχής CCS, επικαιροποιεί ή, αν συντρέχει σοβαρή παραβίαση του παρόντος ή υποτροπή, ως έσχατο μέτρο ειδικώς για τις περ. α), β) και γ), ανακαλεί την άδεια αποθήκευσης αν: α) έχουν διαπιστωθεί διαρροές ή σημαντικές ανωμαλίες, σύμφωνα με το άρθρο 21, οι οποίες δεν έχουν αντιμετωπισθεί επαρκώς, β) από τις υποβαλλόμενες εκθέσεις, κατ' εφαρμογή του άρθρου 19 ή τις επιθεωρήσεις που διενεργούνται κατ' εφαρμογή του άρθρου 20, προκύπτει η μη συμμόρφωση προς τις προϋποθέσεις της άδειας ή η ύπαρξη κινδύνου διαρροών ή σημαντικών ανωμαλιών, γ) ο φορέας εκμετάλλευσης αδυνατεί να τηρήσει τις προϋποθέσεις ισχύος της άδει-

ας, δ) κρίνεται αναγκαίο, βάσει των πρόσφατων επιστημονικών πορισμάτων και της τεχνολογικής εξέλιξης. Σε κάθε περίπτωση, με την επιφύλαξη των περ. α) έως δ), η επικαιροποίηση της άδειας είναι δυνατή πέντε (5) έτη από τη χορήγησή της και στη συνέχεια ανά δεκαετία».

Η διάταξη μεταφέρει τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 11 της Οδηγίας. Κατά τη διατύπωση των εν λόγω διατάξεων, «3. Η αρμόδια αρχή επανεξετάζει και, εάν απαιτείται, επικαιροποιεί ή, ως έσχατο μέτρο, ανακαλεί την άδεια αποθήκευσης: α) εάν της έχουν γνωστοποιηθεί ή έχουν περιέλθει στη γνώση της διαρροές ή σημαντικές ανωμαλίες σύμφωνα με το άρθρο 16 παράγραφος 1· β) εάν οι υποβαλλόμενες εκθέσεις κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 ή οι περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις που διενεργούνται κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 δείχνουν τη μη συμμόρφωση προς τις προϋποθέσεις της άδειας ή κινδύνους διαρροών ή σημαντικών ανωμαλιών· γ) εάν η αρμόδια αρχή είναι ενήμερη για τυχόν άλλη αδυναμία του φορέα εκμετάλλευσης να τηρήσει τις προϋποθέσεις ισχύος της άδειας· δ) εάν κρίνεται αναγκαίο, βάσει των πρόσφατων επιστημονικών πορισμάτων και της τεχνολογικής εξέλιξης· ε) με την επιφύλαξη των στοιχείων α) έως δ), πέντε έτη από τη χορήγηση της άδειας και στη συνέχεια ανά δεκαετία».

Κατά την ως άνω διατύπωση, η αρμόδια αρχή επανεξετάζει και, κατά περίπτωση, δύναται να επικαιροποιεί ή να ανακαλεί μία άδεια αποθήκευσης σε οποιαδήποτε από τις α) έως και δ) περιπτώσεις, και όχι μόνο στις περ. α), β) και γ). Επίσης, η επανεξέταση από την αρμόδια αρχή φαίνεται να γίνεται ανά πενταετία και δεκαετία (περ. 3), ενώ η αντίστοιχη εθνική ρύθμιση αναφέρεται μόνο στην επικαιροποίηση ανά πενταετία και δεκαετία (τελευταίο εδάφιο της παρ. 3).

Περαιτέρω, από τη διατύπωση των παρ. 3 και 4 δεν είναι σαφές αν η συνδρομή των περιπτώσεων α) έως και δ) είναι διαζευκτική (πρβλ. παρ. 3 του άρθρου 11 της Οδηγίας: «[η] αρμόδια αρχή επανεξετάζει (...) επικαιροποιεί ή (...) ανακαλεί την άδεια αποθήκευσης: α) εάν (...), β) εάν (...), γ) εάν (...), δ) εάν (...)» και παρ. 3 του άρθρου 16 του νομοσχεδίου: «[τ]ο αρμόδιο όργανο (...) επανεξετάζει (...) επικαιροποιεί (...) ανακαλεί (...) αν: α) (...), β) (...), γ) (...), δ) (...)» και δεύτερο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 16 του νομοσχεδίου: Αν (...) η αρμόδια αρχή CCS διαπιστώσει αιτιολογημένα τη συνδρομή των περιστάσεων των περ. α) έως και δ) της παρ. 3 (...)»).

Επίσης, για λόγους ορθής μεταφοράς της Οδηγίας και εφαρμογής των διατάξεων, και δοθέντος ότι δεν γίνεται σχετική μνεία στις εξουσιοδοτικές διατάξεις του άρθρου 40, πρέπει να διευκρινισθεί αν το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας στις παρ. 3 και 4 τρίτο εδάφιο, το οποίο επανεξετάζει, επικαιροποιεί και ανακαλεί τις άδειες αποθήκευσης, εί-

ναι το Τμήμα Πολιτικής Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων της Διεύθυνσης Υδρογονανθράκων, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 42. Επίσης, στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 ορίζεται ότι «(...) η αρμόδια αρχή CCS διαβιβάζει το πρακτικό του δεύτερου εδαφίου στην, κατά το άρθρο 20 του ν. 4014/2011 (Α' 209), αρμόδια αρχή, προκειμένου να λάβει τα μέτρα της αρμοδιότητάς της». Δοθέντος ότι στο άρθρο 20 του ν. 4014/2011 αναφέρονται πλείονες αρχές, το σημείο πρέπει να διευκρινισθεί, για λόγους εφαρμογής της διάταξης.

Στην παρ. 5 περ. β) παρατηρείται ότι η παραπομπή στην περ. β) της παρ. 1 του άρθρου 22 πρέπει να διορθωθεί ως εξής: «περ. γ) της παρ. 1 του άρθρου 22».

Τέλος, ως προς την παρ. 7 παρατηρούνται τα εξής: Η διάταξη θεσπίζει τη δυνατότητα της αρμόδιας αρχής CCS να αξιοποιεί τη χρηματική εγγύηση του άρθρου 24. Ορίζει, επίσης, ότι «[α]ν εκδοθεί απόφαση για το κλείσιμο του τόπου αποθήκευσης, σύμφωνα με την περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 22, εφαρμόζεται η παρ. 6 του άρθρου 24».

Το άρθρο 24 παρ. 6, το οποίο ρυθμίζει τα περί καθορισμού του ύψους της χρηματικής εγγύησης καλής εκτέλεσης της άδειας αποθήκευσης, προβλέπει ότι η εγγύηση «[ε]ίναι έγκυρη και σε ισχύ πριν από την έναρξη της έγχυσης και παραμένει σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια της άδειας αποθήκευσης, καθώς και: α) στην περίοδο μετά το κλείσιμο ενός τόπου αποθήκευσης, σύμφωνα με τις περ. α) και β) της παρ. 1 του άρθρου 22, έως ότου μεταβιβαστεί στην αρμόδια αρχή CCS η ευθύνη για τον τόπο αποθήκευσης, σύμφωνα με τις παρ. 1 έως 5 του άρθρου 23 (...)». Επομένως, η εφαρμογή της παρ. 6 του άρθρου 24 κατά την περίπτωση που εκδοθεί απόφαση για το κλείσιμο ενός τόπου αποθήκευσης σύμφωνα με την περ. α) της παρ. 1 του άρθρου 22, προβλέπεται στην ίδια διάταξη, και, επομένως, χρήσιμη θα ήταν σχετική αποσαφήνιση.

Συναφώς, ερωτάται και αν σκοπός της διάταξης είναι η μεταφορά του τελευταίου εδαφίου της παρ. 4 του άρθρου 11 της Οδηγίας, οπότε οι σχετικές παραπομπές αφορούν το κλείσιμο ενός τόπου αποθήκευσης μετά την ανάκληση άδειας αποθήκευσης (άρθρο 17 παρ. 1 στοιχ. γ) της Οδηγίας) και την εφαρμογή του προσωρινού σχεδίου παρακολούθησης μετά το κλείσιμο (άρθρο 17 παρ. 4 της Οδηγίας) (βλ. άρθρο 22 παρ. 1 περ. γ) και 5 του νομοσχεδίου).

10. Επί του άρθρου 17

Η παρ. 3 δεν μεταφέρει άρθρο της Οδηγίας. Η διάταξη θεσπίζει την υποχρέωση των φορέων εκμετάλλευσης τόπων αποθήκευσης να χορηγούν

στους «μεταφορείς» πιστοποιητικό προέλευσης (πιστοποιητικό αποθήκευσης).

Για λόγους πληρότητας, και στο πλαίσιο της ορολογίας που εισάγεται με το άρθρο 3 περ. λβ), θα μπορούσε να αναφερθεί ότι πρόκειται περί των προσώπων που διενεργούν μεταφορά διοξειδίου του άνθρακα για σκοπούς αποθήκευσης, κατά το άρθρο 7 του νομοσχεδίου.

Επίσης, το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου προβλέπει ότι «[α]ντίγραφο του πιστοποιητικού αποθήκευσης παραδίδεται και στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα της παρ. 1 του άρθρου 5, από τα οποία προέρχεται το ρεύμα CO₂ που παραλαμβάνεται τελικώς από τον φορέα εκμετάλλευσης».

Επειδή μεταξύ των προσώπων στα οποία επιτρέπεται η δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και των φορέων εκμετάλλευσης των τόπων αποθήκευσης του διοξειδίου του άνθρακα δεν ιδρύεται άμεση σχέση, και, αντίθετα, παρεμβάλλονται οι μεταφορείς του διοξειδίου του άνθρακα, θα ανταποκρινόταν ενδεχομένως επιτυχέστερα στον σκοπό της διάταξης ο όρος «χορηγείται», αντί του όρου «παραδίδεται». Περαιτέρω, την αποτελεσματική εφαρμογή της διάταξης θα ενίσχυε, ενδεχομένως, η θέσπιση νομοθετικής εξουσιοδότησης για τον καθορισμό τυχόν λεπτομερειών όσον αφορά την έκδοση των εν λόγω πιστοποιητικών, στο άρθρο 40 περί εξουσιοδοτικών διατάξεων.

11. Επί του άρθρου 23 παρ. 2 περ. β)

Στις προτεινόμενη διάταξη, η οποία αφορά τη μεταβίβαση της ευθύνης για τον τόπο αποθήκευσης που έχει κλείσει στην Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π., ορίζεται ότι «[η] μεταβίβαση των υποχρεώσεων της παρ. 1 πραγματοποιείται, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) από τα διαθέσιμα στοιχεία αποδεικνύεται ότι το αποθηκευμένο CO₂ διατηρείται πλήρως και μονίμως απομονωμένο, β) έχει παρέλθει η ελάχιστη περίοδος που καθορίζεται από την αρμόδια αρχή CCS, εκτός εάν η αρχή κρίνει ότι πληρούται η περ. γ) πριν από το τέλος της εν λόγω περιόδου, γ) οι οικονομικές υποχρεώσεις του άρθρου 26 έχουν εκπληρωθεί, και δ) ο τόπος αποθήκευσης έχει σφραγιστεί και οι εγχυτικές εγκαταστάσεις έχουν αφαιρεθεί»).

Στην ενσωματούμενη διά του παρόντος αντίστοιχη ρύθμιση του άρθρου 18 παρ. 1 περ. β) της Οδηγίας 2009/31/ΕΚ ορίζεται ότι η ελάχιστη περίοδος της περ. β) «δεν μπορεί να είναι βραχύτερη από 20 χρόνια, εκτός εάν η αρμόδια αρχή είναι πεπεισμένη ότι πληρούται το κριτήριο του στοιχείου α) πριν από το τέλος της εν λόγω περιόδου».

Υπό το φως των ανωτέρω, ερωτάται αν η παράλειψη αναφοράς της διάρκειας της ελάχιστης περιόδου στο κείμενο της προτεινόμενης διάταξης έγινε εκ παραδρομής ή αυτή είναι η βούληση του νομοθέτη.

12. Επί του άρθρου 28

Στην παρ. 1 της προτεινόμενης διάταξης ορίζεται ότι «[σ]τη Ρ.Α.Α.Ε.Υ. συστήνεται Επιτροπή Διακανονισμού για την Πρόσβαση σε Δίκτυα Μεταφοράς και σε Τόπους Αποθήκευσης CO₂ (Επιτροπή Διακανονισμού), κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος των ενδιαφερομένων, ως εξωδικαστικό όργανο για την ταχεία επίλυση διαφορών που έχουν σχέση με την πρόσβαση σε δίκτυα μεταφοράς και σε τόπους αποθήκευσης». Περαιτέρω, στην παρ. 3 προβλέπεται ότι η Επιτροπή Διακανονισμού συγκροτείται με απόφαση του Προέδρου της Ρ.Α.Α.Ε.Υ. και με την ίδια απόφαση ορίζονται ο αναπληρωτής του Προέδρου και των υπόλοιπων μελών, καθώς και ο Γραμματέας της Επιτροπής με τον αναπληρωτή του. Επίσης, στην παρ. 5 ορίζεται ότι η θητεία της Επιτροπής είναι διετής και μπορεί να ανανεώνεται με απόφαση του Προέδρου της Ρ.Α.Α.Ε.Υ., και στην παρ. 6 προβλέπεται ότι η Επιτροπή Διακανονισμού επιλαμβάνεται των υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της, κατόπιν αναφοράς ενός τουλάχιστον των εμπλεκόμενων μερών.

Εκ των ως άνω αναφερομένων προκύπτει ότι η Επιτροπή Διακανονισμού δεν συνιστάται κάθε φορά για την επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς, αλλά συνιστάται με απόφαση του Προέδρου της Ρ.Α.Α.Ε.Υ. με διετή θητεία, συνεπώς, η φράση «κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος των ενδιαφερομένων» πρέπει να απαλειφθεί από το κείμενο της παρ. 1.

13. Επί του άρθρου 30

Με τις προτεινόμενες διατάξεις θεσπίζεται υποχρέωση της Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π. να καταρτίζει και να τηρεί μητρώα τα οποία περιέχουν τις αιτήσεις αδειών και τις χορηγηθείσες άδειες εξερεύνησης και αποθήκευσης, μητρώο και ψηφιακή βάση δεδομένων των τόπων αποθήκευσης οι οποίοι έχουν κλείσει, καθώς και Κεντρικό Ψηφιακό Μητρώο Πιστοποιητικών CO₂, στο οποίο καταχωρίζονται τα πιστοποιητικά δέσμευσης, χρήσης, μεταφοράς και αποθήκευσης CO₂.

Εν προκειμένω, για λόγους εφαρμογής της διάταξης, θα ήταν σκόπιμο να ορισθούν οι έχοντες πρόσβαση στα ως άνω μητρώα και στις ως άνω βάσεις δεδομένων.

14. Επί του άρθρου 31

Διά του παρόντος ενσωματώνεται το άρθρο 26 της Οδηγίας 2009/31/ΕΚ, το οποίο ορίζει ότι «[τα] κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση του κοινού τις περιβαλλοντικές πληροφορίες που σχετίζονται με την αποθήκευση CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς σύμφωνα με την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία».

Στην παρ. 1 του προτεινόμενου άρθρου ορίζεται ότι «[η] αρμόδια αρχή

CCS (Ε.Δ.Ε.Υ.Ε.Π.) θέτει στη διάθεση του κοινού τις περιβαλλοντικές πληροφορίες που σχετίζονται με την αποθήκευση CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς, ιδίως σύμφωνα με την υπό στοιχεία Η.Π. 11764/653/16.3.2006 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Δικαιοσύνης «Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ "για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ" του Συμβουλίου. Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 77921/1440/1995 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 795)» (Β' 327) και το π.δ. 28/2015 (Α' 34)».

Περαιτέρω, στην παρ. 2 ορίζεται ότι «[μ]ε την επιφύλαξη του άρθρου 32 και της υπό στοιχεία Η.Π. 11764/653/16.3.2006 κοινής υπουργικής απόφασης, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες που συλλέγονται στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης αδειών εξερεύνησης και αδειών αποθήκευσης, χρησιμοποιούνται μόνο για τους σκοπούς του παρόντος και προστατεύονται από τη νομοθεσία για την προστασία του εμπορικού και του επιχειρηματικού απορρήτου και άλλων ευαίσθητων, εμπιστευτικών και διαβαθμισμένων πληροφοριών».

Σχετικά σημειώνεται ότι η ως άνω Η.Π. 11764/653/16.3.2006 Β' 327) κοινή υπουργική απόφαση, διά της οποίας ενσωματώθηκε στο δίκαιο της χώρας μας η Οδηγία 2003/4/ΕΚ, θεσπίζει τις περιπτώσεις για τις οποίες η αρμόδια αρχή προς την οποία υποβάλλεται η αίτηση έχει τη δυνατότητα απόρριψης της αίτησης για παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών. Στις εξαιρέσεις αυτές περιλαμβάνονται περιπτώσεις που η δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών πληροφοριών θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά τον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών, όταν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις, προκειμένου να προστατευθεί θεμιτό οικονομικό συμφέρον, συμπεριλαμβανομένου του δημόσιου συμφέροντος για την τήρηση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των στατιστικών στοιχείων και του φορολογικού απορρήτου, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων ή/και αρχείων που αφορούν φυσικό πρόσωπο, όταν το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει συναινέσει στην δημοσιοποίηση των πληροφοριών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις κείμενες διατάξεις, τις διεθνείς σχέσεις, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική άμυνα κ.ά.

Περαιτέρω, στην παρ. 3 της ως άνω κοινής υπουργικής απόφασης ορίζεται ότι «οι λόγοι απόρριψης ερμηνεύονται συστατικά, λαμβανομένου υπόψη, για τη συγκεκριμένη περίπτωση, του δημόσιου συμφέροντος που εξυπηρετεί η δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση,

το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί η δημοσιοποίηση των πληροφοριών σταθμίζεται συγκριτικά προς το συμφέρον που εξυπηρετεί η άρνηση». Επίσης, ορίζεται ότι «οι δημόσιες αρχές δεν μπορούν να προβαίνουν στην απόρριψη αιτήσεων που αφορούν πληροφορίες σχετικά με εκπομπές στο περιβάλλον στις οριζόμενες στη διάταξη περιπτώσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που αφορούν «τον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών, όταν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις, προκειμένου να προστατευθεί θεμιτό οικονομικό συμφέρον». Όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα, εφαρμόζονται οι ρυθμίσεις του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. (Βλ., σχετικά, και τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1367/2006 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου, της 26ης Σεπτεμβρίου 2006, για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της σύμβασης του Άρχους σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, άρθρο 6).

15. Επί του άρθρου 34 παρ. 5

Στην προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι «[ε]άν ένας φορέας εκμετάλλευσης δεν συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του παρόντος και εάν άλλα μέτρα εφαρμογής δεν εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση αυτού, η αρμόδια αρχή CCS δύναται να αποφασίσει την αναστολή λειτουργίας και την ανάκληση της άδειας του φορέα εκμετάλλευσης».

Για λόγους σαφήνειας, ορθής μεταφοράς της Οδηγίας και εφαρμογής της διάταξης, θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να διευκρινισθεί ο όρος «άλλα μέτρα εφαρμογής».

16. Επί των άρθρων 39 παρ. 2 και 40 παρ. 14.6)

Δοθέντος ότι οι προτεινόμενες διατάξεις έχουν σχεδόν το ίδιο κανονιστικό περιεχόμενο, θα ήταν, ενδεχομένως, νομοτεχνικά ορθότερο να συγχωρευθούν.

17. Επί του άρθρου 40

Στις παρ. 1 και 2 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση υπουργικών αποφάσεων. Ειδικότερα, στην παρ. 1 ορίζεται ότι «1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Ανάπτυξης, μετά από εισήγηση της αρμόδιας αρχής CCS, δύναται να καθορίζονται οι λεπτομέρειες που αφορούν την ασφαλή και αποτελεσματική χρήση του CO₂ και ι-

δίως: (...)» και στην παρ. 2, ότι «2. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, μετά από εισήγηση της αρμόδιας αρχής CCS, δύναται να καθορίζονται: (...)».

Επειδή η ρύθμιση των αναφερόμενων λεπτομερειακών ζητημάτων (προϋποθέσεις έκδοσης αδειών μεταφοράς και αδειών χρήσης του διοξειδίου του άνθρακα, τεχνικές προδιαγραφές και απαιτήσεις πιστοποίησης, υποχρεώσεις των κατόχων αδειών χρήσης, κυρώσεις κ.λπ.) είναι αναγκαία για την εφαρμογή των άρθρων 6 και 7 του νομοσχεδίου, ερωτάται αν η έκδοση των ως άνω διοικητικών πράξεων είναι δυνητική για τα αρμόδια όργανα ή υποχρεωτική.

Εξ άλλου, κατά την παρ. 3, «3.α) Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν τήρησης της διαδικασίας στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης (...) και εισήγησης της αρμόδιας αρχής CCS, δύναται να ορίζονται μία ή περισσότερες περιοχές, εντός των οποίων δύναται να χωροθετούνται γεωλογικοί σχηματισμοί ως δυνητικοί τόποι αποθήκευσης». Κατόπιν, «β) Με απόφαση της αρμόδιας αρχής CCS, η οποία εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από την έκδοση της απόφασης της περ. α), διενεργείται η χωροθέτηση των δυνητικών τόπων αποθήκευσης της παρ. 2 του άρθρου 9, με βάση τα κριτήρια του Παραρτήματος Ι». Τέλος, «10. Βάσει των στοιχείων [που προκύπτουν από την εξερεύνηση ενός δυνητικού τόπου αποθήκευσης, ιδίως οι μετρήσεις, οι μελέτες και τα πορίσματα], το αρμόδιο όργανο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κατόπιν εισήγησης της αρμόδιας αρχής CCS, αποφασίζει για τη χωροθέτηση του δυνητικού τόπου αποθήκευσης ως τόπου αποθήκευσης» (παρ. 10 του άρθρου 11).

Η επιλογή των τόπων αποθήκευσης, επομένως, διέρχεται περισσότερα στάδια χωροθέτησης, σύμφωνα με το ισχύον χωροταξικό πλαίσιο. Κατά το πρώτο στάδιο ορίζονται οι ευρύτερες περιοχές εντός των οποίων θα ορίζονται, αρχικά, δυνητικοί τόποι αποθήκευσης και, τελικά, τόποι αποθήκευσης. Κατά το πρώτο στάδιο διενεργείται Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, κατά το δεύτερο στάδιο εξετάζεται η συνδρομή των κριτηρίων καταλληλότητας των δυνητικών τόπων αποθήκευσης σύμφωνα με το σχετικό Παράρτημα, όπως και η προϋπόθεση της παρ. 2 του άρθρου 9 (έλλειψη σημαντικού κινδύνου διαρροής, σημαντικού κινδύνου για το περιβάλλον ή την υγεία, ζητημάτων εθνικής ασφάλειας), και κατά το τρίτο στάδιο υποβάλλονται τα στοιχεία που τεκμηριώνουν την καταλληλότητα των τόπων αποθήκευσης και Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Σημειωτέον ότι όλα τα ανωτέρω στοιχεία και δεδομένα, στο μέτρο που υφίστανται, λαμβάνονται υπόψη ήδη από το αρχικό στάδιο ορισμού των ευρύτερων περιοχών, στο πλαίσιο της εκπόνησης Σ.Μ.Π.Ε. (βλ. και άρθρο 40 παρ. 15).

Επίσης, στην περ. β) της παρ. 3 ερωτάται αν η αρμόδια αρχή CCS χωροθετεί τους δυνητικούς τόπους αποθήκευσης εν γένει, και όχι μόνον τους δυνητικούς τόπους αποθήκευσης της παρ. 2 του άρθρου 9 (βλ. ανωτ. Παρατήρηση επί του άρθρου 9).

Εξ άλλου, στην παρ. 4 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση υπουργικής απόφασης με την οποία «δύνανται να καθορίζονται ο τρόπος υπολογισμού, η διαδικασία και οι προϋποθέσεις επιβολής, κατάπτωσης και είσπραξης της ποινικής ρήτρας της παρ. 5 του άρθρου 21 και της παρ. 7 του άρθρου 22, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα».

Στην παρ. 5 προβλέπεται ότι «5. Για τη λήψη των διορθωτικών μέτρων της παρ. 4, η αρμόδια αρχή CCS χρησιμοποιεί, ιδίως, τη χρηματική εγγύηση του άρθρου 24, καθώς και τις ποινικές ρήτρες της παρ. 4 του άρθρου 40» και στην παρ. 5 του άρθρου 22, ότι «7. Η αρμόδια αρχή CCS ανακτά από τον φορέα εκμετάλλευσης τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε για τα μέτρα της παρ. 5, χρησιμοποιώντας, ιδίως, τη χρηματική εγγύηση του άρθρου 24, καθώς και τις ποινικές ρήτρες της παρ. 4 του άρθρου 40». Επειδή στα παραπεμπόμενα άρθρα 21 και 22 δεν ορίζονται οι αναφερόμενες ποινικές ρήτρες, πρέπει να διευκρινισθεί εν προκειμένω ποιες ρήτρες εννοούνται.

18. Επί του άρθρου 56

Σχετικά με την προτεινόμενη ρύθμιση του παρόντος, σύμφωνα με την οποία στους φωτοβολταϊκούς σταθμούς του άρθρου αυτού που προσθέτουν σύστημα αποθήκευσης και μετατρέπονται σε σταθμούς της παρ. 11Α του άρθρου 10, εφαρμόζεται μόνιμος περιορισμός της μέγιστης ισχύος παραγωγής του σταθμού 60% σε σχέση με την εγκατεστημένη ισχύ του φωτοβολταϊκού συστήματος κατά τις ώρες από 07:00-19:00 κάθε ημέρας κατανομής, ενώ δεν εφαρμόζεται μόνιμος περιορισμός της μέγιστης ισχύος παραγωγής του σταθμού κατά τις ώρες από 19:00-24:00 και από 00:00-07:00 κάθε ημέρας κατανομής, παρατηρούνται τα εξής:

Ως προς το ενδεχόμενο δυσμενούς μεταβολής ουσιώδους στοιχείου της συναφθείσας συμβάσεως, μεταξύ των οποίων και το ποσοστό της ηλεκτρικής ενέργειας που εγχέεται στη "αποθηκευτική δεξαμενή" των ήδη υφιστάμενων εγκαταστάσεων φωτοβολταϊκών σταθμών έναντι όσων δεν έχουν τεθεί ακόμη σε λειτουργία, και, ως εκ τούτου, δεν έχουν υποβάλει δήλωση ετοιμότητας, ενδεχομένως, θα μπορούσε να προβλεφθεί μεταβατική ρύθμιση σχετικά με τον προτεινόμενο περιορισμό της μέγιστης ισχύος παραγωγής κάθε υφιστάμενου φωτοβολταϊκού σταθμού, ο οποίος, ήδη, ευρίσκεται σε λειτουργία και έχει αποβλέψει σε διαφορετικό πλαίσιο από το προτεινόμενο με την εισαγόμενη διάταξη του παρόντος άρθρου. Επισημαίνεται, πάντως,

ότι, όπως έχει κριθεί συναφώς, ο νομοθέτης διαθέτει ευρεία διακριτική εξουσία ως προς τη λήψη των κατάλληλων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για τη μεγιστοποίηση της διείσδυσης των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα και με τις προβλέψεις της Οδηγίας 2018/2001, η ουσιαστική ορθότητα της οποίας (επιλογής) εκφεύγει του ακυρωτικού ελέγχου (ΔιοικΕφΑθ 1855/2024. Πρβλ. ΣτΕ 343/2023, και, επίσης, πρβλ. ΑΠ 1270/2025, σύμφωνα με την οποία «(...) η αντίστοιχη περιστολή της συμβατικής ελευθερίας των εμπλεκόμενων μερών, δεν αναιρεί τον χαρακτήρα της συμβατικής σχέσης, όπως άλλωστε συμβαίνει και με τις συνήθεις συμβάσεις προσχώρησης (...). Σχετ. Βλ. Θ. Πανάγου, Η νομική φύση και η λειτουργία του Ειδικού Διαχειριστικού Λογαριασμού για την καταβολή της αμοιβής των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε ΝοΒ τ. 61, σελ. 877). Συμφώνως προς το άρθρο 106 παρ. 2 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην 86 παρ. 2 της Συνθήκης ΕΚ), όπως αυτό εξειδικεύεται από την αναφερθείσα ανωτέρω Οδηγία 2018/2001, από την εφαρμογή των κανόνων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί ανταγωνισμού (άρθρα 101 επ. της ΣΛΕΕ) δύναται να εξαιρούνται «επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος», όπως είναι η προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών θα εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί.

19. Επί του άρθρου 59

Σχετικά με την προτεινόμενη διάταξη, σύμφωνα με την οποία τα νομικά πρόσωπα τα οποία συμμετέχουν ως μέλη σε ενεργειακή κοινότητα από αυτές που προβλέπονται στις διατάξεις των ν. 4513/2018, ν. 4001/2011 ή του ν. 3468/2006, δεν επιτρέπεται να συνδέονται μεταξύ τους μέσω φυσικού ή νομικού προσώπου που μετέχει άμεσα ή έμμεσα στη διοίκησή τους ή κατέχει ποσοστό συμμετοχής ανεξαρτήτως ύψους ως μέτοχος, εταίρος ή μέλος νομικού προσώπου, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με την παρ. 2 του ιδίου άρθρου, προτείνεται μεταβατική περίοδος δώδεκα (12) μηνών για την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων, προκειμένου να εναρμονισθούν με τους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις της παρ. 1. Επισημαίνεται, πάντως, και ως προς την συγκεκριμένη ρύθμιση, ότι, όπως αναφέρεται ανωτέρω, ο νομοθέτης διαθέτει ευρεία διακριτική εξουσία σχετικά με τη λήψη των κατάλληλων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων για τη μεγιστοποίηση της διείσδυσης των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα και με τις προβλέψεις της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας, και, επομένως, η προτεινόμενη ρύθ-

μιση εμπίπτει στο πλαίσιο της εν λόγω ευχέρειας (ΔιοικΕφΑθ 1855/2024).

20. Επί του άρθρου 68

Στην παρ. 3 γίνεται αναφορά σε «(...) προϋποθέσεις της παρ. 2 και της παρ. 3 του άρθρου 2», στην παρ. 6, σε «(...) προϋποθέσεις της παρ. 3 του άρθρου 2, της περ. α) και του τρίτου εδαφίου της παρ. 4», και στην παρ. 7, σε «(...) [εγγυητική επιστολή] της περ. ιστ) της παρ. 7 του άρθρου 2». Χρηρίζει συμπλήρωσης ο αριθμός του νόμου.

21. Επί του άρθρου 69

Με την προτεινόμενη ρύθμιση προστίθεται παρ. 18 στο άρθρο 33 του ν. 4936/2022, ως εξής: «18. Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας αποτυπώνονται οι περιοχές εγκατάστασης σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) του δευτέρου εδαφίου για την επίτευξη του στόχου της ανανεώσιμης ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας το έτος 2050, λαμβάνοντας υπόψη ιδίως: (...)».

Για λόγους σαφήνειας, πρέπει να διευκρινισθεί το «δεύτερο εδάφιο» στο οποίο γίνεται αναφορά. Επίσης, παρατηρούνται τα εξής: Ο ν. 4936/2022 θεσπίζει μέτρα και πολιτικές για την προσαρμογή της χώρας στην κλιματική αλλαγή και τη διασφάλιση της πορείας απανθρακοποίησης έως το έτος 2050. Μεταξύ άλλων, στο άρθρο 10 ορίζει ότι «1. Για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας (...) στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) δύνανται να προβλέπονται και να εφαρμόζονται (...) μέτρα και πολιτικές για: (...) β) τη μεγαλύτερη δυνατή διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), βάσει των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνολογιών και πρακτικών αποφυγής επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα και το τοπίο (...)». Οι αναφορές είναι γενικές και εξειδικεύονται στα οικεία θεσμικά πλαίσια.

Υπό το φως των ανωτέρω, δεν είναι σαφές το πλαίσιο (ιδίως χωροταξικό) στο οποίο εντάσσεται η εν λόγω υπουργική απόφαση και, για λόγους εφαρμογής της διάταξης, χρήσιμο θα ήταν το εν λόγω σημείο να διευκρινισθεί. Συναφώς, δεν είναι σαφές ο σκοπός της αποτύπωσης των περιοχών εγκατάστασης σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.), καθόσον τα δεδομένα αυτά συλλέγονται βάσει των οικείων θεσμικών πλαισίων και είναι δημοσίως προσβάσιμα. Επειδή, επίσης, προβλέπεται να γίνεται αποτύπωση βάσει ορισμένων κριτηρίων, το τελευταίο δε εδάφιο της διάταξης ορίζει ότι «[ο]ι περιοχές δύνανται να επανεξετάζονται και να επικαιροποιούνται περιοδικά, ιδίως στο πλαίσιο επικαιροποίησης και του ΕΣΕΚ», δεν είναι σαφές αν οι περιοχές εγκατάστασης των ΑΠΕ είναι όρος με κανονιστικό περιεχόμενο.

22. Επί του άρθρου 71

Σύμφωνα με τις προτεινόμενες διατάξεις, «1. Η προθεσμία του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 119 του ν. 4001/2011 (Α΄ 179), περί προθεσμίας σύναψης συμβάσεων προσωπικού του Διαχειριστή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων Προέλευσης Α.Ε. και του Ανεξάρτητου Διαχειριστή Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε., παρατείνεται έως την 31η Δεκεμβρίου 2027. 2. Οι θέσεις εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου που έχουν συσταθεί στη Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων, Ενέργειας και Υδάτων (Ρ.Α.Ε.Υ.) με την παρ. 10 του άρθρου 34 του ν. 3734/2009 (Α΄ 8) και με την παρ. 2 του άρθρου 54 του ν. 4546/2018 (Α΄ 101), διατηρούνται σε ισχύ έως και την 31η Δεκεμβρίου 2026. Κατά τα λοιπά, ως προς τις ανωτέρω θέσεις, ισχύει το τρίτο άρθρο του ν. 4402/2016 (Α΄ 121). 3. Η διάρκεια ισχύος των συμβάσεων έργου, οι οποίες έχουν συναφθεί με τον Διαχειριστή Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Εγγυήσεων Προέλευσης (Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε.) δυνάμει του άρθρου 75 του ν. 4602/2019 (Α΄ 45), περί κάλυψης έκτακτων αναγκών σε προσωπικό στον Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε., και της παρ. 3 του άρθρου 112 του ν. 4685/2020 (Α΄ 92), περί ρυθμίσεων θεμάτων Δ.Α.Π.Ε.Ε.Π. Α.Ε., και οι οποίες λήγουν έως και την 31η Δεκεμβρίου 2026 δύναται να παραταθεί κατά δύο (2) έτη από την κατά περίπτωση λήξη τους. Η παράταση του πρώτου εδαφίου δεν γεννά οποιοδήποτε δικαίωμα αποζημίωσης ή άλλη αξίωση κατά τη λήξη τους».

Παρατηρείται εν προκειμένω ότι, συμφώνως προς το άρθρο τρίτο του ν. 4402/2016, οι συμβάσεις που συνάπτονται βάσει της διάταξης αυτής δεν εμπίπτουν στους περιορισμούς των άρθρων 5 και 6 του π.δ/τος 164/2004, τα οποία αφορούν τις διαδοχικές συμβάσεις και την ανώτατη διάρκεια των συμβάσεων.

Σχετικώς σημειώνεται ότι οι διατάξεις του π.δ. 164/2004 ενσωματώθηκαν στο Υποκεφάλαιο Β΄ του τμήματος ΙΙΙ του Κεφαλαίου Α΄ του Κώδικα Ατομικού Εργατικού Δικαίου (π.δ. 80/2022, Α΄ 222). Τα αναφερόμενα στη διάταξη άρθρα 5, 6 και 7 του π.δ. 164/2004 αντιστοιχούν στα άρθρα 100, 101 και 102 του π.δ. 80/2022.

Με το π.δ. 164/2004 προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου της 28.6.1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει συναφθεί μεταξύ των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, U-NICE και CEEP (Ε.Ε.Λ. 175/10.7.1999), όσον αφορά στο προσωπικό του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπό το φως της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης της εργασίας ορισμένου χρόνου σε σχέση με την εργασία αορίστου χρόνου και της αποτροπής τυχόν κατάχρησης από τη

χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 1 του π.δ/τος 164/2004). Η Οδηγία στοχεύει στην «αποτροπή της κατάχρησης σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με την λήψη από τα κράτη μέλη, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής (ρήτρα 5 του παραρτήματος αυτής) (...)» (ΑΠ 196/2021). Κατά τη ρήτρα 5 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: «(α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση [διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου] (β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων ορισμένου χρόνου (γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας». Επίσης τα κράτη-μέλη «(...) καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου θεωρούνται "διαδοχικές" και χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου». Ο εθνικός νομοθέτης έλαβε συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής και έχει εξειδικεύσει τις εν λόγω συνθήκες με τα π.δ. 81/2003 και 164/2004 (βλ. ΑΠ 310/2011).

Το π.δ. 164/2004 επιτρέπει κατ' εξαίρεση την κατάρτιση διαδοχικών συμβάσεων, εφόσον αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους (βλ. άρθρο 5), ορίζοντας, περαιτέρω, ανώτατο επιτρεπόμενο αριθμό συμβάσεων τις τρεις και ανώτατη διάρκεια τους 24 μήνες σε συνολικό χρόνο διάρκειας απασχόλησης (άρθρο 6 παρ. 1). Εξ άλλου, επιτρέπει την υπέρβαση της ανώτατης διάρκειας αποκλειστικά ως προς περιπτώσεις ειδικών, ως προς τη φύση και το είδος της εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων «που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή οι ουδήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο 6 παρ. 2).

Εν προκειμένω, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη μέλη από τη ρήτρα 5 της εν λόγω Οδηγίας παραβιάζονται με τη διατήρηση σε ισχύ παρεκκλίσεων από τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κατάχρησης των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (υπόθεση C-238/14). Σημειώνεται, επίσης, ότι δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με μόνο δικαιολογητικό λόγο τη θέσπισή τους από μία γενικού περιεχομένου νομοθετική ή κανονιστική διάταξη (βλ., συναφώς, υποθέσεις C-364/07, C-378/07 έως 380/07, C-162/08 έως 164/08 και

C519/08). Εξ άλλου, η έννοια «διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου» καλύπτει και την αυτοδίκαιη παράταση των συμβάσεων δυνάμει ρητών εθνικών διατάξεων (ρήτρα 1 και ρήτρα 5 σημ. 2 της Οδηγίας). Σε περίπτωση καταχρηστικής χρήσης των διαδοχικών συμβάσεων, εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια η ερμηνεία και εφαρμογή κρίσιμων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, ως μέτρου που παρέχει αποτελεσματικές και ισοδύναμες εγγυήσεις προστασίας, ώστε να επιβληθεί η προσήκουσα κύρωση για την κατάχρηση και να εξαλειφθούν οι συνέπειες παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. C 760/18 και ΑΠ 104/2022 και ΜΠρΛας 266/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ενωσιακές ρυθμίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

23. Επί του Παραρτήματος Ι

Το Παράρτημα θέτει τα κριτήρια κατ' εφαρμογή των οποίων χαρακτηρίζονται και αξιολογούνται δυνητικά συγκροτήματα αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα προκειμένου να κριθεί η καταλληλότητά τους ως τόπων αποθήκευσης.

Στο πρώτο εδάφιο του κειμένου του Παραρτήματος, στο πλαίσιο της ορθής μεταφοράς της Οδηγίας, θα ήταν ακριβέστερο να γίνεται λόγος για «χαρακτηρισμό, αξιολόγηση και χωροθέτηση των δυνητικών τόπων αποθήκευσης του άρθρου 9» (πρβλ. Παράρτημα Ι της Οδηγίας). Επίσης, δοθέντος ότι δεν έχει αναφερθεί στο άρθρο 9 του νομοσχεδίου η σχετική φράση περί κρίσεως καταλληλότητας, για λόγους νοηματικής αρτιότητας και πληρότητας μεταφοράς του άρθρου 4 παρ. 3 της Οδηγίας, ενδείκνυται η συμπλήρωση του όρου «[δεν θίγεται η δυνατότητα του χαρακτηρισμού και της αξιολόγησης που καθιστούν δυνατή την] κρίση κατά το άρθρο 9» με την επεξήγηση «[κρίση] της καταλληλότητας ενός γεωλογικού σχηματισμού για τη χρήση του ως τόπου αποθήκευσης [κατά το άρθρο 9]».

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 4 παρ. 3 της Οδηγίας και το πρώτο εδάφιο του Παραρτήματος Ι αυτής, ο χαρακτηρισμός και η αξιολόγηση των δυνητικών συγκροτημάτων αποθήκευσης περιλαμβάνει και τη γύρω περιοχή (surrounding area), νοουμένης αυτής ως της επιφάνειας και του υπόγειου τμήματος που περιβάλλει το συγκρότημα αποθήκευσης, όπου είναι ρεαλιστικά δυνατές διαρροή ή άλλες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία. Ο τόπος αποθήκευσης και η γύρω περιοχή πρέπει να προσδιορίζονται κατά τον χαρακτηρισμό του τόπου υπό το Παράρτημα Ι (βλ. European Commission: Directorate-General for Climate Action, Guidance document 1 – CO₂

storage life cycle and risk management framework, Publications Office of the European Union, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2834/9476302>, σελ. 17).

Υπό το φως των ανωτέρω, για λόγους σαφήνειας, ενδεικνύεται να γίνεται λόγος, αντίστοιχα, και στο πρώτο εδάφιο του Παραρτήματος Ι του νομοσχεδίου για τον χαρακτηρισμό, την αξιολόγηση και τη χωροθέτηση των δυνητικών τόπων αποθήκευσης του άρθρου 9 και των γύρω περιοχών. Για τον ίδιο λόγο, και στην άδεια εξερεύνησης χρήσιμο είναι να προσδιορίζονται οι γύρω περιοχές. Επομένως, το στοιχ. β) του σημείο «Γ. Περιεχόμενο αδειών» στο Παράρτημα ΙΙ θα μπορούσε να περιλαμβάνει και τη θέση και περιγραφή των γύρω περιοχών, οι οποίες θα εντάσσονται και στο σχέδιο παρακολούθησης των μονάδων έγχυσης διοξειδίου του άνθρακα.

Επίσης, ως προς το στοιχ. στ) («σεισμικότητα») της παρ. 1 της Φάσης 1, σύμφωνα με το Προοίμιο της Οδηγίας (σκέψη 19), «[τ]α κράτη μέλη, κατά την επιλογή των θέσεων αποθήκευσης, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη με πιο αντικειμενικό και αποτελεσματικό τρόπο τις γεωλογικές τους ιδιομορφίες, όπως τη σεισμικότητα. Ως εκ τούτου, ένας τόπος θα πρέπει να επιλέγεται ως τόπος αποθήκευσης μόνον εάν δεν υφίσταται σημαντικός κίνδυνος διαρροής και εάν δεν υπάρχει καμία πιθανότητα να σημειωθούν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή στην υγεία». Υπό το φως των ανωτέρω, όπως και της υψηλής σεισμικότητας της χώρας μας λόγω της γεωλογικής της θέσης, ειδικές προϋποθέσεις απαιτείται να τηρούνται ως προς αυτό το δεδομένο.

Επιπλέον, όσον αφορά το χαρακτηριστικό γ) της γειτονίας των δυνητικών συγκροτημάτων αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα («γεινίαση με πολύτιμους φυσικούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα τόπων Natura 2000»), γεννάται προβληματισμός ως προς τη δυνατότητα επαρκούς τεκμηρίωσής του, καθόσον ελλείπουν δεδομένα για τα προστατευόμενα είδη και προστατευμένους οικοτόπους, τους στόχους και τα μέτρα διατήρησής τους.

24. Επί του Παραρτήματος ΙΙ

Το Παράρτημα ορίζει τα στοιχεία των αιτήσεων αδειών εξερεύνησης (Α.), που μπορεί να κατατίθενται οποτεδήποτε πριν από τη διενέργεια του διεθνούς ανοικτού διαγωνισμού, και τα κριτήρια επιλογής μεταξύ των ενδιαφερομένων κατά τη διαδικασία διαγωνισμού (Β.).

Προς αποφυγή ασάφειας, θα ήταν χρήσιμο να διατυπώνεται σαφώς η διαφοροποίηση αυτή και, ενδεχομένως, να συμπληρωθούν τα βασικά στοιχεία των αιτήσεων συμμετοχής στον διαγωνισμό.

Περαιτέρω, κατά την παρ. 2 του στοιχ. Α., «2. Η αίτηση [άδειας εξερεύνησης] συνοδεύεται από: α) εφάπαξ αποδεικτικό παραβόλου συμμετοχής, β)

τη χρηματική εγγύηση του άρθρου 24». Κατά την Οδηγία, η καταβολή εγγύησης αφορά τον υποψήφιο φορέα εκμετάλλευσης και συνδέεται με τη δυνατότητα αξιοποίησης του σχετικού χρηματικού ποσού, μεταξύ άλλων, για την παρακολούθηση και την εφαρμογή διορθωτικών μέτρων από την αρμόδια αρχή, σε περίπτωση ανάκλησης της άδειας αποθήκευσης.

Υπό το φως των ανωτέρω, θα ήταν χρήσιμο να διευκρινισθεί για ποιον λόγο απαιτείται καταβολή εγγύησης όμοιας με εκείνη που καταβάλλουν οι υποψήφιοι φορείς εκμετάλλευσης που συμμετέχουν στον διαγωνισμό, όταν πρόκειται περί της καταθέσεως μίας αίτησης άδειας εξερεύνησης (βλ. άρθρο 10 παρ. 3), για την οποία δεν είναι προφανής η συνέχειά της σε σχέση με την αδειοδοτική διαδικασία (βλ. ανωτ. Παρατήρηση επί του άρθρου 10).

Ακόμη, όσον αφορά το περιεχόμενο των αδειών εξερεύνησης (Γ.), το στοιχ. β) ορίζει ότι «[η άδεια εξερεύνησης περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εξής στοιχεία:] β) την επακριβή θέση και περιγραφή του συγκροτήματος αποθήκευσης με περιορισμένο και σαφώς οριοθετημένο όγκο»).

Εν προκειμένω, ακριβέστερο θα ήταν να γίνεται λόγος για την επακριβή θέση και περιγραφή του δυνητικού συγκροτήματος αποθήκευσης ή του χώρου εξερεύνησης, και όχι του συγκροτήματος αποθήκευσης, δεδομένου ότι, κατά το στάδιο της εξερεύνησης, συλλέγονται τα δεδομένα για τον χαρακτηρισμό των περιοχών ως συγκροτημάτων αποθήκευσης. Επίσης, κατά μεταφορά, προφανώς, του τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 5 της Οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι «[ο]ι άδειες εξερεύνησης χορηγούνται για περιοχή ορισμένου όγκου», «[π]ροκειμένου να προστατευθούν και να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις σε εργασίες εξερεύνησης» (βλ. Προοίμιο Οδηγίας, σκέψη 23), αναγράφεται στο στοιχ. β) η φράση «με περιορισμένο και σαφώς οριοθετημένο όγκο». Κατά τούτο, θα ήταν ακριβέστερο, ενδεχομένως, να γίνεται λόγος για συγκρότημα αποθήκευσης που είναι περιοχή περιορισμένου όγκου, και να εξετασθεί η συμπερίληψη αυτού του όρου στο άρθρο 10 περί αδειών εξερεύνησης.

25. Επί του Παραρτήματος III

Στο στοιχ. γ) του Α., μεταξύ των στοιχείων που περιλαμβάνονται στις αιτήσεις άδειας αποθήκευσης, είναι και ο χαρακτηρισμός του τόπου και του συγκροτήματος αποθήκευσης, όπως και η αξιολόγηση της αναμενομένης ασφάλειας της αποθήκευσης «κατ' εφαρμογή των παρ. 1 και 2 του άρθρου 9».

Δοθέντος ότι το άρθρο 9 αναφέρεται σε δυνητικούς τόπους αποθήκευσης, ενώ εν προκειμένω πρόκειται απλώς περί τόπων αποθήκευσης, το σημείο θα μπορούσε να διευκρινισθεί.

Επίσης, στο στοιχ. ε) του Β. μπορεί να προστεθεί αναφορά στο άρθρο 18,

μαζί με το 19, όπου θεσπίζεται η υποχρέωση παρακολούθησης βάσει σχεδίου. Εξ άλλου, κατά τον ορισμό υπ' αρ. 11) του άρθρου 3 της Οδηγίας, ως άδεια αποθήκευσης νοείται «η γραπτή και αιτιολογημένη απόφαση (ή αποφάσεις)».

Αθήνα, 10 Δεκεμβρίου 2025

Οι Εισηγητές
Αλεξάνδρα Καρέτσου
Γεωργία Μακροπούλου
Επιστημονικές Συνεργάτιδες
Δημήτριος Βασιλείου
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών